Gør en forskel
VIA Pædagoguddannelsen

Nr. 18, juni 2021

VIA University College

PÆDAGOGISK EXTRAKT

TEMA: Når pædagogik rimer på bæredygtighed

INDHOLD

53

02 **Indhold**

Leder
03 Bæredygtig pædagogik
– håb, handling og holdbarhed.

Redaktørens klumme
04 Bæredygtighed er ikke noget,
nogen opnår alene

Når bæredygtighed rimer på pædagogik
05 Fra affaldssortering til aktive børneaktører
10 Væredygtighed som en farbar vej
til bæredygtighed i dagtilbud
14 Det er beboernes idéer,
der sætter rammerne
19 Fortællinger fra en pædagogik
tæt på naturen

Portræt af en pædagog i tiden
22 SFO-Sofie i skolereformens malstrøm

Tankebobler
25 Fast streg
26 Ånden fra Jydsk Pædagogseminarium

Bæredygtig faglighed for pædagoger
29 Mist ikke fodfæstet
32 Bæredygtighed
– et stedbarn i pædagogikken
35 Uddannelsesdebatten
37 Bæredygtighed på bestilling

Boganmeldelse
40 Børn får livsmod, når
de inddrages og bidrager

Med kurs mod fremtiden
42 Børn for børn
46 Uddannelser for fremtiden
48 Den sociale bæredygtighed
51 Lys i mørket

Spids pen
53 Til børnene – verdens genfortryllelse

42

Redaktionsansvarlig
Erika Zimmer Brandt
ezb@via.dk

Layout
Lene Schaarup
lens@via.dk

Illustrationer
Anna Dea Djuraas
annadeadjuraas@gmail.com
Instagram: @feverinthebrain

Journalist
Hanne Duus
hd@via.dk

Produktion
VIA Kommunikation, studieliv og
internationalisering – 2021

ISSN:2246-7920

Forudsætningen for at ændre forbrug og livsstil og at leve solidarisk i et globalt perspektiv **er således mennesker, der tænker på andre mennesker, og som ser sig selv som værende en del af samfundet.**

10

Bæredygtig pædagogik – håb, handling og holdbarhed

"And yes, we do need hope, of course we do. But the one thing we need more than hope is action. Once we start to act, hope is everywhere. So instead of looking for hope, look for action. Then, and only then, hope will come."

Ordene er Greta Thunbergs. Et ungt, modigt og viljestærkt menneske, der ytrer sig – vedholdende og engageret – og som kalder på handling, og selv tydeligt viser handling i sin indsats for at skabe bæredygtighed. Vi skal lytte, når de unge ytrer sig. Vi skal lytte, når kunstnerne ytrer sig. Olga Ravn viser os med sin roman "De ansatte" (2018) en fremtid, hvor kærlighed og menneskelighed er gået tabt. En fremtid, der er resultatet af, at vi ikke har lyttet til ungdommen, og ikke handlet for at sikre en bæredygtig udvikling.

En bæredygtig pædagogik er først og fremmest langtidsholdbar. Den rimer på børn, unge og voksnes muligheder for at være og at lære. En bæredygtig pædagogik er forankret i solid viden om menneskers eksistens og udvikling, den er modstandsdygtig overfor vildfarne modeluner og quickfix'es og samtidig modtagelig overfor nye perspektiver og ny viden. Den rummer håb og kræver handling.

Zoomer vi ind på FN's 17 verdensmål for bæredygtig udvikling, står pædagogisk arbejde tydeligst i mål 4: Kvalitetsuddannelse. Her udtrykkes en global forståelse af, at bæredygtig udvikling forudsætter en barndom præget af sundhed, trivsel, leg og fællesskab – og en erkendelse af, at en sådan barndom blandt andet fordrer adgang til dagtilbud af høj kvalitet for alle børn. Også FN's mål 10: Mindre ulighed adresserer pædagogisk arbejde: "Inden 2030 skal enhver, uanset alder, køn, handicap, race, etnicitet, oprindelse, religion eller økonomisk eller anden status, i højere grad inddrages i sociale, økonomiske og politiske beslutninger". En tydelig understregning af det vigtige aspekt af pædagogisk arbejde, som handler om at inddrage alle, udligne ulighed og sikre mangfoldighed – så alle har lige ret til at være menneske og blive hørt.

En bæredygtig pædagogik er med til at danne væredygtighed for alle. Det er hverdagens konkrete pædagogiske handlinger, som fører til, at alle mennesker kan være, kære, lære og bære. Nu og i fremtiden. Så fremtiden ikke bliver som den fremstilles hos Ravn i vidneudsagn 091: "Jeg tror ikke længere, jeg har noget hjerte".

I dette nummer af Pædagogisk Extrakt gives der en række eksempler på, hvor flertydig, spændingsfyldt og relevant arbejdet med bæredygtig pædagogik er.

God læse- og lærelyst!

OM

Susanne Tellerup
sute@via.dk

Uddannelseschef for
VIA Pædagoguddannelsen

KLUMME

Bæredygtighed er ikke noget, nogen opnår alene

”Vi er i luften, vi er ikke ved at lette”, synger Simon Kvamm i *Vandmand*. Teksten handler om at være midt i livet og indse, at man er netop det. Det er erkendelsen af, at tid er en ressource, som vi kun kan bruge én gang. At sandet er ved at løbe gennem timeglasset. I forhold til klodens tilstand er tid også en faktor. Vi har ikke længere den luksus at se tingene an. Alle kan se, at vi skal handle, hvis vi skal klare skærene. Spørgsmålet er, hvordan vi træffer de kloge valg? Her spiller pædagogikken en central rolle.

Bæredygtighed handler om forvaltning af ressourcerne – også de menneskelige. I dette nummer kan du blandt andet læse, hvordan børnene i et dagtilbud sendte kærlige hilsner med glæde og håb til beboerne på et ældrecenter under corona. Du kan også læse om et nyt forskningsprojekt, der stiller skarpt på de helt små børns ressourcer i overgangen mellem hjem og vuggestue. Og om socialpædagog, Pedro da Palma, der blev kåret som Klimakollega 2020 i Aarhus kommune, men som fortæller, at prisen på ingen måde er hans alene. Den tilfalder i lige så høj grad beboerne på Snåstrup Vestergaard, der deltager og bidrager. Bæredygtighed er ikke noget, nogen opnår alene.

Den amerikanske forsker Brené Brown siger, at integritet er at vælge det, der er rigtigt, fremfor det, der er hurtigt, sjovt eller nemt. Diskussionen om bæredygtighed er også en diskussion om integritet. Og en diskussion om pædagogers faglighed. Jacob Fogh Korterød argumenterer i *Mist ikke fodfæstet* for, at læringsmålsstyring ikke er en bæredygtig pædagogisk strategi. Morten Hauge Nielsen peger på empati og holisme som en farbar vej, og Niels Ejbye-Ernst og Dorte Stokholm skriver om væredygtighed som den dannelsesmæssige inderside af bæredygtighed.

Bæredygtighed er også at turde lytte til kritikken. Derfor er jeg glad for at fortælle, at SFO-Sofies kritiske, satiriske tegninger fremover vil få fast plads i magasinet. SFO-Sofie skildrer pædagogers virkelighed med stor kærlighed til børnene og den pædagogiske opgave, men udstiller samtidigt bureaukratiet med hendes enkle streg. Vi har portrætteret SFO-Sofie i *En pædagog i tiden*. Det er første gang, vi portrætterer en fiktiv person, men vi lover jer, at der står en vaskeægte og lyslevende pædagog bag den tegnede.

Suzanne Brøgger får det sidste ord i dette nummer. Hun henvender sig direkte til dem, det hele handler om i *Til børnene – om verdens genfortryllelse*. Vi på redaktionen synes ikke, temaet om bæredygtighed kunne rundes finere af.

Rigtig god fornøjelse …

OM

Erika Zimmer Brandt
ezb@via.dk

Lektor på VIA Pædagoguddannelsen og redaktør af Pædagogisk Extrakt

Følg os også på **Facebook og Instagram** og kom med idéer til temaer, vi skal tage op. Har du selv en vigtig historie at fortælle, så tøv ikke med at kontakte os!

Glæd dig også til det kommende temanummer

Efterår 2021:
Pædagogik og demokrati

Lyt også til vores **podcast** her

Af lektor Karen Møller-Jensen og lektor Jette Maibritt Vestergaard, VIA Pædagoguddannelsen

Fra affaldssortering til aktive børneaktører

i nye og fremtidige partnerskaber – om pædagogers deltagelse i bæredygtig udvikling i børnehaven

Pædagoger skal i fremtiden arbejde med bæredygtig udvikling. Spørgsmålet er, hvordan det gøres? Artiklen peger på, at pædagoger må drive en bevægelse, der går fra at lære børn at rydde op i eget affald til at medvirke til dannelsen af aktive medborgere, der tager del i en bæredygtig udvikling.

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

Anna er pædagog i en børnehave, hvor hun er på en stue med fire-femårige børn. Hun har ansvaret for at arbejde med bæredygtighed på stuen. I efteråret fik hun den idé, at hun ville arbejde med affald sammen med børnene. Anna og stuens pædagogmedhjælper Hjalte planlagde forskellige pædagogiske aktiviteter udenfor. Først havde de en snak med børnene om, hvad affald er, og dernæst gik de ud på stien mellem børnehaven og den lokale dagligvarebutik for at finde affald. Børnene gik sammen to-og-to med engangshandsker og en pose til det affald, de fandt. Anna havde forklaret børnene, at de skulle være forsigtige. De måtte ikke samle glasskår op. Der blev hurtigt samlet en del, som de kunne kigge på, når de kom hjem til børnehaven igen. Børnene var meget optaget af, hvad de fandt. Hjemme på legepladsen sorterede de affaldet i kategorier som pap og papir, plastik, glas, madaffald og andet. Hjalte tegnede en streg som en tidslinje fra 0 -1000 år, og børnene skulle gætte nedbrydningstiden på de forskellige typer affald ved at placere dem på linjen. Anna googlede på sin iPad nedbrydningstiderne, så tidslinjen kunne blive helt rigtig og fungere som udgangspunkt for pædagogernes og børnenes samtale.

Med andre ord er mennesket også en del omgivelserne **og børn skal derfor ikke blot undervises *om* naturen, men også lære at forstå sig selv sammen *med* naturen.**

Fra affaldssortering til aktive børneaktører

Måske har du nikket genkendende til denne fortælling som pædagog eller pædagogstuderende, imens du læste den? Måske har du selv lavet lignende aktiviteter, når du har arbejdet med bæredygtighed i børnehøjde. Intentionerne kan blandt andre være at give børnene en bevidsthed om, at ting ikke bare forsvinder – og at give dem en viden om affald og nedbrydningsprocesser, der på sigt ændrer deres adfærd. Det kan være et godt sted at starte med bæredygtighed i børnehøjde. Det er ofte motiverende for både børn, forældre og pædagoger.

Men vi kan ikke stoppe der. For børn skal ikke alene lære at affaldssortere. De skal kunne tage del i en bæredygtig udvikling som aktive handlede medborgere. Det bliver derfor relevant at spørge, hvordan pædagoger

OM

Karen Møller-Jensen
kmj@via.dk

Lektor, VIA Pædagoguddannelsen. Outdoor pædagogik og Bæredygtighed i daginstitutioner, forsker i Research programme for outdoor pedagogy i VIA

Karen og Jette underviser sammen i samskabelse og medborgerskab samt natur og udeliv.

OM

Jette Maibritt Vestergaard
jmv@via.dk

Lektor, VIA Pædagoguddannelsen. Bæredygtighed, innovation og entreprenørskab i børnehøjde, forsker i Research Centre for Innovation and Entrepreneurship i VIA

Karen og Jette underviser sammen i samskabelse og medborgerskab samt natur og udeliv.

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

i dagtilbud kan arbejde med bæredygtig udvikling? Vi vil i det følgende både udvide og afgrænse dette kæmpe og komplekse bæredygtighedsfelt for pædagoger.

Børns perspektiver og medbestemmelse
Pædagoger skal fremme medborgerskab og demokratisk dannelse. Vi ser i institutionerne flere og flere tiltag, hvor der ud fra et dannelsesperspektiv arbejdes med at støtte børn i at tage del i en bæredygtig udvikling. Vi ser det både i en mangfoldighed af forskellige idéer og i en bred vifte af aktiviteter med børn. Der tegner sig et mønster i måderne, pædagoger arbejder med denne dannelse på. Et mønster, der er kendetegnet ved, at pædagogerne i højere grad inddrager børns perspektiver, medbestemmelse og naturforbundethed i en post-menneskelig identitet.

Den post-menneskelige identitet
Det post-menneskelige kan forstås som, at mennesket er mere udover blot sig selv. Med andre ord er mennesket også en del af omgivelserne og børn skal derfor ikke blot undervises om naturen, men også lære at forstå sig selv sammen med naturen. Den postmoderne identitet kalder på videnformer, der er mere flydende og forandrende, end der har været tradition for.

I denne forståelse anskues bæredygtig udvikling som en del af en post-menneskelig og postmoderne identitetsdan-

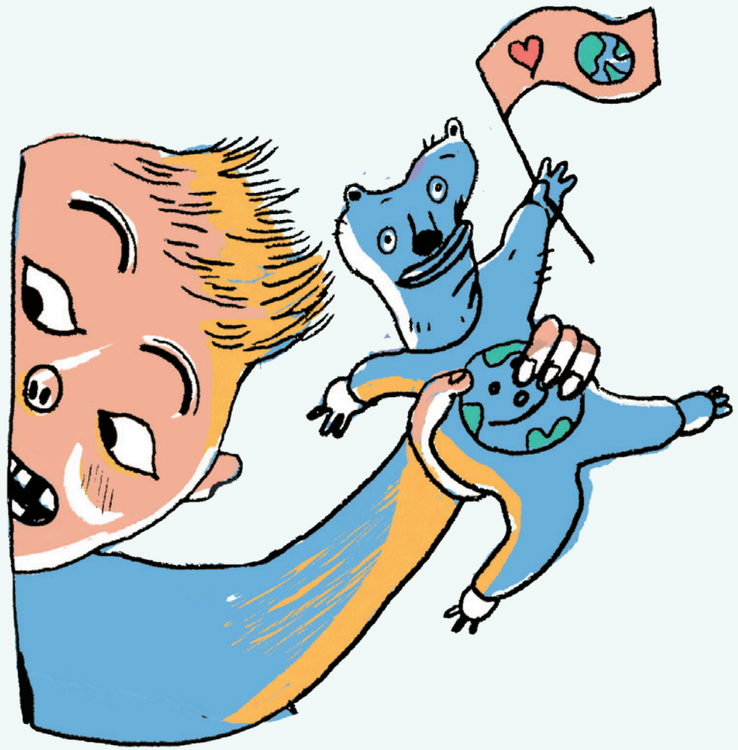

Bæredygtig udvikling

FN's verdensmål 17 for bæredygtig udvikling er 'Partnerskaber for handling'

Og delmål 17.17: Der skal tilskyndes og fremmes effektive offentlige partnerskaber, offentligt-private partnerskaber og civilsamfundspartnerskaber, som bygger på erfaringer og ressourcestrategier fra partnerskaber.

At arbejde med bæredygtig udvikling i daginstitutioner tog internationalt for alvor fart efter 2015. Det er blandt andet tilskrevet FN's klimapanel (IPCC Intergovernmental Panel on Climate Change). IPCC publicerede nemlig i 2015 en rapport, som overbevisende redegjorde for mange klimaændringer samt klimaændringernes sammenhænge til stigningen i mange og negative indvirkninger globalt set.

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

Ved at give børn erfaringer med at handle demokratisk i partnerskaber, **klædes de på til at kunne samarbejde om at løse de bæredygtigheds-udfordringer, vi står overfor.**

nelse. Derfor må børn lære at mestre den nødvendige dialog og lære at agere som aktive borgere. Den aktive medborger træffer bæredygtige og holdbare valg i samarbejde med andre. Dette har stor betydning for den pædagogiske praksis. For bevægelsen fører ofte til utraditionelle omsmeltninger af pædagogiske traditioner og kulturer, hvilket igen medfører, at pædagogerne må bryde med nogle af deres traditionelle vaner og rutiner.

Tradition for samskabelse
Pædagoger skal kunne facilitere samskabelsesprocesser og samarbejde på tværs af både professioner og sektorer. I Danmark har vi tradition for at arbejde med udfordringer og udvikling i civilsamfundet, fx gennem foreningsliv, andelsbevægelse og frivillige græsrodsbevægelser. I dialogiske processer er det i høj kurs, at pædagogen har kompetencer til at skabe rammen og lede processer med aktive børn i centrum og andre (fx skolen, lokale virksomheder, borgerforeninger, idrætsforeninger og ligende) i det samskabende om bæredygtig udvikling.

Pædagogers kompetencer i samskabelsesprocesser
Pædagoger har en grundlæggende viden om børn og om, hvordan man kan arbejde med børns perspektiver. Pædagoger er også, qua deres faglighed, dygtige til at inkludere og motivere andre aktører og facilitere processer, hvor børns idéer, hittepåsomhed og handleparathed indgår på lige fod med andres. Herunder kan pædagoger håndtere interessekonflikter og andre uenigheder, der opstår i dialogiske processer.

Børn lærer at samarbejde om at løse udfordringer
Når børn indgår i samskabelsesprocesser, skaber pædagogerne mulighed for, at børnene oplever sig anerkendt som medborgere, der kan gøre en positiv forskel i forhold til bæredygtig udvikling. Børnene erfarer, at de med deres handlinger kan bidrage til en positiv udvikling i samarbejde med andre uden for børnehaven. Intentionen er blandt andet at ruste opvoksende generationer til at samarbejde på tværs af generationer, status, sektorer, stater, geografiske områder og andre traditionelle grænsedragninger. Ved at give børn erfaringer med at handle demokratisk i partnerskaber klædes de på til at kunne samarbejde om at løse de bæredygtighedsudfordringer, vi står overfor.

Betydning for praksis
For pædagogisk praksis handler det om:

1) At udvide arbejdet med bæredygtighed til at orientere sig mod bæredygtig udvikling
2) At afgrænse feltet til den pædagogiske kernefaglighed med at samarbejde på tværs og facilitere samskabelse og samproduktion

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

3) At fremme medborgerskab og demokratisk dannelse.

Dette kan opnås gennem partnerskaber. Som modellen herunder illustrerer, er samarbejde på tværs og partnerskaber gennemgående for at arbejde med bæredygtig udvikling.

Model 1: Verdensmålene, Azote Images for Stockholm Resilience Centre (Stockholm Resilience Centre)

Bæredygtig udvikling skaber vi sammen

Under Anna og Hjaltes arbejde med affaldssortering har to af børnene samlet skærme af afblomstrede Rejnfan. Det fører til en dialog om, at blomsterne ikke er affald. De visne skærme er noget naturligt, der kan leve videre som nye blomster, og som er godt for insekter og bestøvning. Oscar får den idé, at frøene fra Rejnfanen og andre vilde blomsterfrø kan sås på det grønne område langs stien, hvor der nu er græsplæne. Den idé, synes de andre børn, er spændende. Nogle er dog bekymrede for, om de kan fortsætte med at spille bold der. Anna og Hjalte reagerer på initiativet og taler med børnene om muligheder og genvordigheder. Det ender med en fælles idé om at så frø i rabatterne langs med stien, hvor der nu er trimmet græs. Anna kontakter borgerforeningen og fortæller, at børnene gerne vil være med til at få flere vilde blomster langs stierne i lokalområdet. Borgerforeningen henviser til nogle pensionister, 'Hakkedrengene', der står for at holde lokalområdets grønne områder. Hakkedrengene kommer på besøg i børnehaven. Anna faciliterer processen, hvor børnene og pensionister sammen finder på idéer til at få flere vilde blomster i området. Sofie fortæller, at hendes mor som havearkitekt har nogle vilde frø. Bertil synes, at de også selv skal samle nogle. Hakkedrengene vil gerne hjælpe med at så. Efterfølgende sker der det, at børnene sammen med Anna, Hjalte og Sofies mor samler vilde frø i naturen, som de sår langs stien i områder, som Hakkedrengene og børnene sammen har klargjort.

Pædagoger kan – som Anna – altså både udvide og afgrænse arbejdet med bæredygtig udvikling i dagtilbuddet, og derved gøre det konkret, meningsfuldt og håndterbart for børnene.

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

Af ph.d. og lektor Niels Ejbye-Ernst og lektor Dorte Stokholm

Væredygtighed

som en farbar vej til bæredygtighed i dagtilbud

At børn udvikler sig til at være mennesker, der tænker på andre mennesker, og forstår sig selv som en del af samfundet er forudsætningen for en bæredygtig udvikling. Pædagoger må derfor inddrage de sociale aspekter af bæredygtighed i pædagogikken. Det handler om indre omstilling, handlekompetence og væredygtighed, og om at aktiviteter og gode oplevelser i naturen ikke i sig selv fører til bæredygtighed.

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

Ifølge økonom og nobelprisvinder Heckmann kan gode institutioner ændre social ulighed, og de kan medvirke til at støtte børn til at blive empatiske, deltagende mennesker, der på sigt vil forholde sig (kritisk) til samfundsproblemer. Med afsæt i Heckmann vil vi argumentere for, at det er meningsfuldt at tage udgangspunkt i begrebet væredygtighed, når det handler om pædagogers arbejde med bæredygtighed i daginstitutioner for børn i alderen 0-6 år, fordi det grundlæggende handler om at arbejde med de sociale aspekter af bæredygtighed.

Center for Væredygtighed afholdt i 2020 en konference på Aarhus Universitet, hvor begrebet væredygtighed blev fremhævet som den dannelsesmæssige inderside af bæredygtighed – den indre omstilling. Center for Væredygtighed peger blandt andet på, at det handler om bevidstheden bag handlingen og om processer forankret i, hvad det vil sige at VÆRE menneske – og med blik på fællesskabet.

Dygtighed skal forstås som dyder (visdom, mod, mådehold og retfærdighed), som mennesket (inspireret af græsk filosofi) kan stræbe efter. Forudsætningen for at ændre forbrug og livsstil og at leve solidarisk i et globalt perspektiv er således mennesker, der tænker på andre mennesker, og som ser sig selv som værende en del af samfundet.

Bæredygtig udvikling

I 1989 udgav Unge Pædagoger en artikelsamling med titlen 'Bliver man miljøbevidst af naturoplevelser?' Publikationens forsideillustration og hovedbudskab var en stærk tvivl om, hvorvidt børns naturoplevelser fører til miljøbevidsthed. Der blev i samme publikation talt om vigtigheden af, at vi skal undgå at skræmme børn med problemstillinger, som de ingen indflydelse har på, som de ikke kan

OM

Niels Ejbye-Ernst
nee@via.dk

Niels er ph.d., forsker og projektleder på projektet 'Kom med ud' i Program for outdoorpædagogik og projektet 'Pædagogers arbejde med science i daginstitutioner', Program for matematik- og naturfagsdidaktik.

Han har gennem flere år beskæftiget sig med pædagogers arbejde med natur og udeliv og med udvikling af udeskole på VIA Pædagoguddannelsen

OM

Dorte Stokholm
ds@via.dk

Dorte er lektor og projektmedarbejder på projektet 'Kom med ud' i Program for outdoorpædagogik og projektet 'Pædagogers arbejde med science i daginstitutioner', Program for matematik- og naturfagsdidaktik.

Hun har i mange år undervist i natur og udeliv på VIA Pædagoguddannelsen.

Forudsætningen for at ændre forbrug og livsstil og at leve solidarisk i et globalt perspektiv **er således mennesker, der tænker på andre mennesker, og som ser sig selv som værende en del af samfundet.**

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

BÆREDYGTIGHED
At børn udvikler sig til at være mennesker, der tænker på andre mennesker, er en forudsætning for bæredygtighed

forstå, og som grundlæggende er opstået i forbindelse med voksnes politiske og økonomiske valg eller som utilsigtede konsekvenser af livsstil og samfundsudvikling.

Artikelsamlingen udkom to år efter Bruntlandrapporten, der ofte citeres for følgende formulering:

En bæredygtig udvikling er en udvikling, som opfylder de nuværende behov, uden at bringe fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov i fare.

Efterfølgende er sammensætningen af nuværende behov og fremtidige generationers behov blevet diskuteret, idet global ulighed og ressourceknaphed gør det vanskeligt at forestille sig, at alle kan fastholde deres nuværende behov og levevis. Det er i højere grad væsentligt at diskutere behov, vaner og forbrugsmønstre og fx forbrug af fossilt brændstof, indtagelse af protein fra kød og fordeling af arbejde og levestandard. Det er problematikker, der griber ind i vores måde at leve på og at være i verden på.

Bæredygtighed er et komplekst begreb, der handler om både økonomiske, sociale og miljømæssige aspekter af vores samfundsmæssige udvikling. Og det viser sig blandt andet i den politiske debat i Danmark, hvor bæredygtighed fremhæves med afsæt i vidt forskellige agendaer eller grundantagelser. Eksempelvis vil dele af de politiske fløje prøve at undgå eller minimere miljøproblemer og ulighed såvel socialt som økonomisk. Andre vil mere optimistisk hævde, at videnskab og fremskridt automatisk vil sikre en bæredygtig fremtid. Hvem der har ret afhænger af, hvordan man ser på problemet!

Bæredygtighed i pædagogisk arbejde
Det er ikke muligt præcist at definere bæredygtighed, idet der er så mange forskellige aspekter af begrebet, hvilket ses tydeligt i WHO's 17 verdensmål. Når det er så komplekst, hvor skal pædagoger så tage fat? Et er sikkert; pædagoger skal forholde sig til bæredygtighed i arbejdet med børn, hvilket fremgår af målene for læreplanstemaet natur, udeliv og science:

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.

Professor Jeppe Læssøe, DPU, har kaldt arbejdet med uddan-

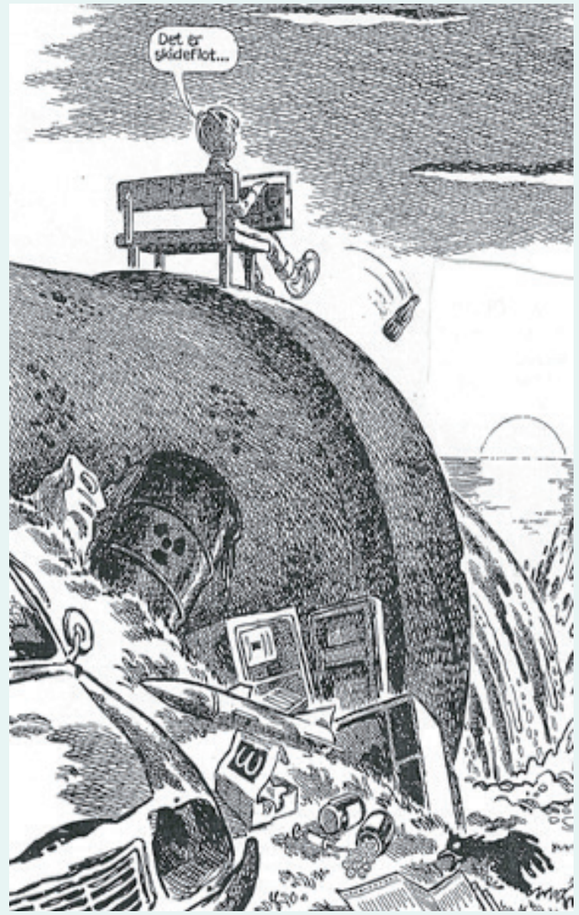

DET ER SKIDEFLOT ...
Illustration fra 'Bliver man miljøbevidst af naturoplevelser?'

Uanset hvilke emner pædagoger arbejder med, er det meningsfuldt **at pejle efter værdygtighed og handlekompetence i arbejdet med små børn.**

nelse til bæredygtig udvikling for "en sovende kæmpe" for at understrege potentialet i, at det pædagogiske område fremover vil kunne bidrage til løsningen af nogle af de store samtidsproblemer (Holten-Andersen m.fl. (2016), Livet efter væksten, s. 97).

Ingen selvfølgelig sammenhæng mellem naturoplevelse og miljøbevidsthed

Vi tænker, at mennesker sagtens kan føle sig forbundet med naturen uden, at det automatisk fører til en forståelse af bæredygtighed. Der er endnu ingen forskning, der har påvist kausale sammenhænge mellem naturoptagethed og miljøbevidsthed, og det er vanskeligt og tidskrævende at vise direkte sammenhænge mellem menneskers individuelle, konkrete adfærd og deres forståelse eller håndtering af det komplekse bæredygtighedsbegreb.

Global opvarmning, ulighed, internationale konflikter eller fremme af biodiversitet er problematikker, der er opstået relativt upåagtet over lang tid, hvor hovedfokus har været på produktion, forbrug og øgning af ressourcer til velfærd. Det er alle problematikker, som børn ikke har direkte indflydelse på.

Handlekompetence og værdygtighed

I Danmark har forskere peget på en række forhold, der kan støtte børns engagement i samfundsmæssige forhold som bæredygtighed. I diskussionen om handlekompetence som et dannelsesideal fremhæves fire forhold. Daginstitutioner skal sigte efter, at børn

- har selvværd
- tror på demokratiet
- har bearbejdet egne værdier
- har en viden fx om miljøforhold

Sammen med disse fire forhold foreslår vi de ni værdygtighedsmål, formuleret af Center for Værdygtighed, som pejlemærker for pædagogisk arbejde med bæredygtighed.

Samlet set vil vi argumentere for det dannelsesmæssige sigte i det pædagogiske arbejde med bæredygtighed. Uanset hvilke emner pædagoger arbejder med, er det meningsfuldt at pejle efter værdygtighed og handlekompetence i arbejdet med små børn.

Mange aktører præsenterer pædagoger for diverse opskrifter på aktiviteter, der handler om bæredygtighed. Vi tvivler på, at aktiviteter alene kan gøre børn bæredygtigt miljøbevidste, ligesom vi heller ikke tror, at børn bliver miljøbevidste af naturoplevelser. Det er snarere i det værdimæssige pædagogiske arbejde og i læringsmiljøets antagelser, at fundamentet for bæredygtighed kan findes og udvikles.

De værdygtighedsmål

1. Øve dig i at agere i en kompleks verden
2. Øve dig i at se, hvordan forskellige processer (indre og ydre) er gensidigt afhængige
3. Lære dig selv bedre at kende
4. Øge evnen til selvreflektion
5. Øger kropslig tilstedeværelse
6. Udvikle empati, forståelse og hjertelighed
7. Øve dig i at sætte egne overbevisninger og dagsordener på standby
8. Øve dig i at huske det lange perspektiv
9. Udvikle bevidstheden om at mennesket er en integreret del af naturen

Center for Værdygtighed – en uafhængi tænke- og handletank

Kilde:
Center for Værdygtighed

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

Af journalist Hanne Duus, VIA University College, hd@via.dk

Det er beboernes idéer, der sætter rammerne

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

MILJØBEVIDSTHEDEN VOKSER
Miljøteamet på Snåstrup Vestergaard er blevet mere miljøbevidste efter flere aktive, pædagogiske indsatser med mijø- og klimabevidsthed

Pedro da Palma er socialpædagog på Snåstrup Vestergaard, et bo- og aktivitetstilbud for voksne udviklingshæmmede. I 2020 blev han kåret til årets klimakollega i Aarhus Kommune for sit arbejde med miljøteamet. En ære han deler med beboerne på stedet. For uden dem – ingen pris.

"Beboerne snakker om vores affaldsindsamling. De gør hele tiden opmærksom på det. De siger noget som: 'Har du set, der ligger noget der. Vi må altså snart ud og samle ind igen'. Eller 'Ej, du må altså ikke smide dit cigaretskod'.

Det er Pedro da Palma, socialpædagog på Snåstrup Vestergaard, der fortæller, hvordan beboerne er blevet mere miljøbevidste efter flere aktive indsatser med miljø- og klimabevidsthed.

Snåstrup Vestergaard er et bo- og aktivitetstilbud for voksne udviklingshæmmede med komplekse udfordringer. En tredjedel af beboerne er domsanbragte, mens resten er visiteret på frivillig basis.

Årets klimakollega
I 2020 blev Pedro da Palma kåret til årets klimakollega i Aarhus Kommune. En pris kommunen uddeler hvert år som en anerkendelse af, at en medarbejder har indarbejdet klimabevidsthed- og klimaarbejde i sit daglige arbejde. Prisen fik han for et særlig projekt med et miljøteam, der én gang om måneden samler affald ind i lokalområdet.

"Jeg er medlem af Danmarks Naturfredningsforening, der

Men prisen er ikke til mig alene. Den er til os alle sammen her på Snåstrup Vestergaard. **Ikke mindst til miljøteamet og de beboere, der er lige så engageret i miljøarbejdet, som jeg er. Uden dem var jeg ikke lykkes med projektet.**

OM

Pedro da Palma,
Mail: ppa@aarhus.dk

Uddannet meritpædagog fra VIA Pædagoguddannelsen i 2016.

Har arbejdet som omsorgsmedarbejder på Snåstrup Vestergaard siden 2004, og aktivitetsmedarbejder siden 2016.

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

hvert år inviterer til affaldsindsamling. Jeg ville gerne selv arrangere en indsamling i 2018 og tænkte, at der måske også var nogle af beboerne herude, der havde lyst til at deltage. Så jeg lavede en fælles affaldsindsamlings aktivitet," siger Pedro da Palma.

Og der var nogle beboere, der gerne ville være med til det, der blev en vellykket affaldsindsamling. For da de var færdige den dag, var der et par af beboerne, der spurgte om ikke det var noget, de kunne gøre igen. Og i dag tilstræber miljøteamet på Snåstrup Vestergaard at gå en affaldstur én gang om måneden.

En pris for alle
Det var Pedro da Palmas kollegaer, der havde spottet prisen og i al hemmelighed indstillede ham. Pludselig fik han en mail fra kommunen om, at han var en af finalisterne.

"Jeg blev meget overrasket; jeg kendte ikke prisen og jeg vidste heller ikke, at jeg var indstillet. Men jeg blev selvfølgelig meget beæret og taknemmelig. Både for selve prisen og, i høj grad, fordi mine kollegaer havde valgt at indstille mig," siger Pedro da Palma og fortsætter:

"Men prisen er ikke til mig alene. Den er til os alle sammen her på Snåstrup Vestergaard. Ikke mindst til miljøteamet og de beboere, der er lige så engageret i miljøarbejdet, som jeg er. Uden dem var jeg ikke lykkes med projektet. Og de har helt klart også taget prisen til sig. For ind imellem husker de lige hinanden på, hvor vigtigt vores arbejde er. Husk lige – vi fik den her pris! Det forpligter helt klart".

Samarbejde med lokalsamfundet
Selve oprettelsen af miljøteamet kom i stand i samarbejde med en lokal beboer fra

FÆLLES KLIMAKOLLEGAPRIS
Pedro da Palma er både beæret og taknemmelig for at have fået årets klimakollegaprisen. Men han er ikke alene om den – den er for alle på Snåstrup Vestergaard.

Fakta

Om Klimakollega prisen
En anderkendelse af, at man har fået indarbejdet klimabevidstheden og klimaarbejdet i sin løsning af kerneopgaven. Det skal gøres til en helt naturlig del, men det kommer jo ikke af sig selv.

Se video om Klimakollegaprisen 2020 her.

Om Snåstrup Vestergaard
Snåstrup Vestergaard er et bo og aktivitetstilbud med døgndækning til voksne med udviklingshæmning med komplekse problemstillinger og eventuelt ADHD, udviklingsforstyrrelser og psykisk sygdom eller med dom til ophold i en boform. For tiden bor der 19 beboere på bostedet. 1/3 af dem er domsanbragte, mens 2/3 er frivilligt visiteret.

På Snåstrup Vestergaard går man mere om mere over til en bæredygtig hverdag. Både i det pædagogiske arbejde og i den daglige drift.

Læs mere om Snåstrup Vestergaard her.

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

FÆLLES AFFALDSINDSAMLING
Én gang om måneden går Miljøteamet en affaldsindsamlingstur

I miljøteamet er vi sammen om at sætte rammerne, så det er lige så meget beboerne, der sætter dagsordenen for, hvor ofte vi skal af sted, hvor længe vi går og hvor vi skal affaldssortere. **Reelt er vi ligeværdige, når vi er afsted, og der ingen forskel på pædagog og beboer.**

Harlev, Peter Barlach. Han kontaktede Snåstrup Vestergaard efter affaldsindsamlingen og aftalte, at de sammen skulle rydde op på rastepladsen i byen, for den var der ingen, der havde nået på selve dagen. Det gjorde de og efter det har de etableret et samarbejde med Peter Barlach, der deltager i miljøteamets månedlige affaldsindsamling.

"Frem mod de månedlige affaldsindsamlingsture sender Peter en SMS til to af beboerne, der er med i miljøteamet, hvor de aftaler, hvor vi mødes og hvor vi skal gå denne gang. Det er en utrolig motiverende faktor for beboerne. Og så er der ingen tvivl om, at samarbejdet med lokalsamfundet er en vigtig detalje og er med til at vise, hvor værdifuldt vores arbejde er. Også for andre end os selv," siger Pedro da Palma, der fortæller, hvor vigtigt det er at lytte efter og fornemme, hvad der rører sig i beboergruppen og så skabe aktiviteter med i udgangspunkt i deres ønsker.

Fællesskab og ligeværd
"Alle har brug for at skabe mening og føle ejerskab. I miljøteamet er vi fx sammen om at sætte rammerne, så det er lige så meget beboerne, der sætter dagsordenen for, hvor ofte vi skal af sted, hvor længe vi går og hvor vi skal affaldssortere. Reelt er vi ligeværdige, når vi er afsted, og der ingen forskel på pædagog og beboer," siger Pedro da Palma.

Han forklarer, at i miljøteamet har de alle forskellige roller, og der er ikke noget, der er mere vigtigt end andet. En er rigtig god til at kravle op og ned ad skrænterne og hente affald, mens en anden er fuldstændig minutiøs, når han samler ind. "Hans pose er meget lille, til

Når bæredygtighed rimer på pædagogik

FÆLLES OM ANSVARET
På affaldsturene er det alles ansvar at få det til at fungere. Der er ingen forskel på beboere og pædagoger, når de trækker i arbejdstøjet een gang om måneden.

gengæld er hans strækning støvsuget for affald. Og så er der Anders, der går efter tomme flasker. Det ved vi alle sammen, så når vi finder en tom flaske, ryger den i Anders' retning," siger Pedro da Palma med et smil, og understreger, at det der er fælles for alle er, at de er mega-engagerede i projektet.

Fokus på social uretfærdighed
Pedro da Palma fortæller også om en beboer, der er meget optaget af social uretfærdighed og rigtig gerne vil hjælpe socialt udsatte. Også her kom der et bæredygtigt indslag på banen, for Pedro da Palma foreslog, at de tog kontakt til Skraldecaféen i Aarhus, der er et fællesdrevet oplevelseskøkken, hvor mange socialt udsatte kommer og får et måltid mad, som de selv er med til at lave.

"Skraldecaféen modtager mad fra forskellige supermarkeder, så hver anden mandag kører vi til Netto i Tranbjerg, og henter mad som vi afleverer til Skraldecaféen. Vi har også indsamlet brugte mobiltelefoner hos beboerne på Snåstrup Vestergaard som vi så afleverede på Værestedet i Aarhus, så hjemløse og andre udfordrede borgere kan få gavn af dem," siger Pedro da Palma.

I det hele taget glæder det Pedro da Palma at se, hvordan bæredygtighed stille og roligt bliver en stadig større del af hverdagen på Snåstrup Vestergaard, hvor genbrug, loppemarked, affaldsindsamling og økologi har en stor plads i dagligdagen. ■

Om Skraldecaféen

Skraldecaféen er ikke et sted, men en bevægelse. Med et mobilt pop-up køkken fokuserer de på samfundsproblemer, som fx madspild og fattigdom. Skraldecaféen i Jægergårdsgade 168 i Aarhus er blevet en permanent base for den mobile skraldecafé, der findes flere steder i landet.

- Læs mere om Skraldecaféen her
- Mød Skraldecaféen på Facebook
- Læs artikel om Skraldecaféen, der pt ikke ved om de er købt eller solgt: *Skal vi kaste håndklædet i ringen?*

Af pædagogstuderende Louise Schiermer, VIA pædagoguddannelsen

Fortællinger fra en pædagogik tæt på naturen

Louise har i sin praktik arbejdet med bæredygtighed i børnehøjde efter principperne i "Vild med vilje". Læs med, når hun deler tre fortællinger fra en pædagogik tæt på naturen, hvor børns legende og nysgerrige udforskning af omgivelserne er i fokus.

Fortælling 1: På opdagelse i krible-krable-land

Det er forår, og tågen har lagt sig som et tungt tæppe henover legepladsen. Børnene står klar med hinanden i hænderne foran lågen. Vi skal i skoven for at kigge efter insekter.
På turen hen til skoven snakker børnene med hinanden. Et barn fortæller, at han har bygget et insekthotel hjemme ved sig selv. Han fortæller, hvad han puttede i hotellet, som insekterne godt kunne lide. "Vi kom små pinde i, som de kunne kravle på, og sten, som de kunne gemme sig under. Når jeg løftede stenene, så kravlede bænkebidderne."

Børnene stopper ved broen før skoven. De venter på, at de voksne giver dem lov til at løbe over broen og ind i skoven.

Vi finder insekter
Den voksne giver tegn til børnene, og børnene drøner over i skoven. De begynder straks at undersøge de ting, som ligger i skovbunden. Gamle stykker træ, der har ligget længe og som er begyndt at formulde, bliver vendt. Vi snakker om, at insekter er glade for at gemme sig under ting, fordi de kan lide mørket og fugtige miljøer.

Når træstammerne bliver vendt, tager børnene forsigtigt de insekter, som kommer frem. Børnene graver også i skovmulden med fingrene og finder regnorme og andre insekter, der gemmer sig her.

Glas med låg, der forstørrer
Børnene kommer dyrene nænsomt ned i de glas med forstørrelseslåg, som vi har taget med i skoven. De studerer de små dyr helt tæt på og snakker sammen om, hvad de ser. Børnene bliver enige om også at putte lidt mos, grene og visne blade fra skovbunden ned i glassene, så insekterne har det godt, mens de er dernede.

"Vi bliver nødt til at finde en mere, så den ikke er alene dernede, ellers bliver den ked af det", siger et af børnene. De har fundet en bænkebider, og nu er den alene nede i undersøgelsesglasset.

Hvem er hurtigst, og hvad spiser de mon?
Mens børnene undersøger insekterne, snakker vi om, hvad vi kan se gennem forstørrelsesglassene. "Hvor mange ben har den?" "Mange, rigtig mange." Vi snakker videre om, hvilke insekter der mon er hurtigst. Nogle af insekterne har vinger, og vi taler om, om det mon har betydning for, hvor hurtigt insektet er.

Børnene finder flere ting i skovmulden, som de kommer ned i glassene for at se, om det er noget insekterne vil spise. "Se den kravler oven på mit blad", udbryder et af børnene spændt. "Ej, den skal spise min.", siger en anden.

Fortælling 2: Insekthoteller med plads til vennerne

Vi har bygget et insekthotel af gamle træbrædder i børnehaven. Insekthotellet har fire kvadratiske rum og et lille trekantet rum under taget. Vi tager insekthotellet med i skoven. Vores plan er sammen at finde den helt rigtige placering til det i skovbunden. Men først skal hotellets rum fyldes med ting fra skovbunden, som insekter kan lide.

Insekterne får legerum og trappe

"Jeg laver et legerum til dem, så de kan lege sammen." "Her er en vippe, og her er en seng.", siger et af børnene. "Jeg kommer noget mos ind i mit rum, så den kan gemme sig hvis den bliver bange." siger en anden. Børnene roder og leder i skovbunden for at finde gode ting at fylde i hotellet.

"Jeg laver en trappe til den, så den kan gå fra hotellet, hvis den ikke vil være der mere, eller hvis den skal besøge nogle af sine venner", siger et barn og holder et stykke træ frem, som lige præcist er langt nok til at nå fra hotellets øverste rum og ned i skovbunden.

Byggeriet udvikler sig

Efter at have snakket om, hvad insekterne godt kunne lide, og hvor de godt kunne lide at være, begynder et af børnene at bygge videre udenfor hotellet. "Jeg bygger en have til dem, så de kan sove udenfor." "Her er der en seng ude i haven, og herhenne kan de lave planter, som de kan spise."

Efter at have placeret det færdige hotel i skoven, går vi hjem mod børnehaven igen. Børnene snakker ivrigt sammen om, hvad de har set og lavet i skoven. Vi bliver enige om, at vi snart skal ud og kigge til insekthotellet igen, og se, om der er kommet nogle gæster. "Jeg tror bedst insekterne kan lide at være ude i haven, for de bor jo udenfor", siger et barn. Vi glæder os til at se, hvad der kommer til at ske med insekternes hotel.

OM

Louise Schiermer
Mail: lschiermer@gmail.com

Louise Schiermer er studerende på 2. semester på VIA pædagoguddannelsen.

Hun har været i praktik i en børnehave. I sin praktik har Louise arbejdet med bæredygtighed i børnehøjde efter princippet "Vild med vilje".

Fortælling 3: Hvem mon bor i skovbunden?

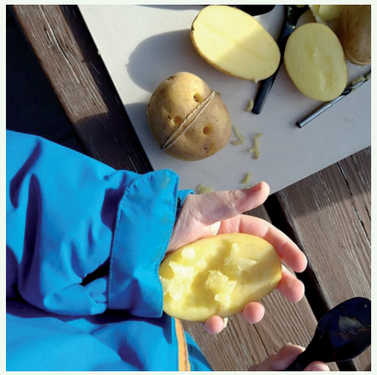

Vi ville gerne vide mere om, hvem beboerne i skovbunden er. Derfor prøvede vi at bygge ufarlige kartoffelfælder, der kunne lokke beboerne i skovbunden frem, så vi kunne se, hvilke små dyr, der lever der.

Ufarlige kartoffelfælder
Vi havde derfor taget kartofler med ud i skoven. Kartoflerne halverede vi, og hvert barn fik to halve kartofler og en ske til at udhule dem med. Mens børnene sad og udhulede kartofler, snakkede vi om, hvilke dyr der mon ville kravle ind i fælderne. Vi stak også huller i kartoflerne, for at dyrene kunne kravle ind, og vi drøftede, hvor store hullerne mon skulle være. "Jeg tror, jeg vil lave forskellige huller, for så kommer der mange dyr i min kartoffel", sagde et af børnene. Da de halverede kartofler var udhulede, og vi havde stukket huller i dem, samlede vi dem to og to med elastikker. Nu var vores ufarlige fælder klar.

De skal jo også kunne komme ud
Børnene gik ud for at finde et godt sted at lægge deres fælder. Jeg fik øje på to børn, der var begyndt at bygge noget ved deres kartoffelfælder. "Hvad bygger I?", spurgte jeg. "Det er fordi insekterne ikke kan lide sollys", sagde de.

Børnene havde taget forskellige stykker træ, som de havde stablet oven på hinanden hele vejen rundt om deres fælder. De var derefter gået i gang med at bygge et tag henover fælderne. "Kom lige og se!" "Vi bygger en dør, så insekterne kan komme ud, hvis de ikke vil være inde i kartoflen", sagde den ene. "Ja, og jeg har lavet sådan en, så man kan se, hvis der kommer nogen i fælden. Så rejser det her stykke træ sig op", sagde den anden, mens han stolt viste deres byggeri frem.

Fakta

Om bæredygtighed i praktik
I min praktik har jeg arbejdet med at få bæredygtighed og viden om naturen ned i børnehøjde. Jeg har arbejdet med at give børnene forståelse for levende væsners levevilkår og en viden om, hvordan vi passer på insekterne og naturen.

For mig er det en naturlig del af den pædagogiske praksis at skabe udvikling- og læringsmiljøer som understøtter bæredygtighedstanken, og som klæder børnene på til fremtiden.

Om Vild med vilje
Vild Med Vilje er en bevægelse for alle, der vil gøre en konkret forskel for at gøre naturen vildere, rigere og mere mangfoldig. Målet er at få vildhed og natur ind der, hvor mennesker bor, arbejder og leger.

Bevægelsen er med til at øge biodiversiteten, skabe en positiv forskel for naturen og ikke mindst give nye naturoplevelser og inspirere andre til ligeledes at gøre en forskel for naturen.

Læs mere om 'Vild med vilje' her.

PORTRÆT AF EN PÆDAGOG I TIDEN

Af Hanne Duus, journalist, VIA University College, hd@via.dk

SFO-Sofie i skolereformens malstrøm

Vi har mødt satiretegneren bag SFO-Sofie. Tegneren har valgt at fremstå anonymt, men redaktionen er bekendt med tegnerens rigtige navn. I artiklen kalder vi tegneren SFO-Sofie.

SFO-Sofie er fritidspædagog. Ansat i en SFO efter skolereformen. Hun har taget afsked med fritidspædagogikken og har fået nye arbejdsopgaver, nye kollegaer og ny ledelse. Hun er også en fiktiv, tegnet satirefigur, der med jævne mellemrum ytrer sig via tegninger og tekst på flere forskellige medier.

Kommunen: "Av, Sofie! Man må altså ikke slå!" SFO-Sofie: "Man må altså heller ikke stjæle børnenes minimumsnormeringer og bruge dem på administration!"

Det er et citat fra SFO-Sofie. Og det er bare et blandt mange flere interessante, provokerende og sjove udsagn, historier og udbrud fra hverdagen i SFO-verdenen. Hun er uddannet fritidspædagog, ansat i en SFO og er meget glad for sit arbejde med børnene og forældrene. Men hun er udfordret af rammerne, især de ledelsesmæssige.

"SFO-Sofie er en tegnet, fiktiv karakter, der siger det, vi andre kan have svært ved at sige højt. Hun er født ud af frustrationerne over skolereformen, der kom i 2014," siger SFO-Sofie.
Hun fortæller, hvordan de var en gruppe fritidspædagoger, der blev så frustrerede over det overgreb, de oplevede, med skolereformen i 2014 var, at de blev nødt til at handle. Og sådan opstod SFO-Sofie.

Skolereformen er for lærere ikke for pædagoger

"Skolereformen tog alene hensyn til undervisningen i skolen. Ikke til det pædagogiske arbejde. Det blev yderligere understreget af, at alle skoleledere var uddannede skolelærere med meget stor forståelse for undervisning og hvad den består af. Men ikke for, hvad pædagogerne kan. I bedste fald er det fordi, skolelederne ikke ved bedre, i værste fald, fordi de ikke har interesse i at sætte sig ind i det," siger SFO-Sofie.

Skolereformen i 2014 var et forsøg på opstramning af regler og krav til eleverne og den danske folkeskole. Der blev indført nationale retningslinjer for, hvordan den daglige undervisning skulle køres, og ikke som førhen, hvor opgaven lå hos skolen eller kommunen selv. Med skolereformen kom også længere skoledage og deraf mindre tid til fritidspædagogikken.

SFO-Sofie fortæller, at man også havde lukket samtlige fritidshjem i Aarhus Kommune og det fritidspædagogiske arbejde skulle nu passes ind i SFO'erne. Med mindre tid og flere børn. Det betød, at mange uddannede fritidspædagoger nu skulle

PORTRÆT AF EN PÆDAGOG I TIDEN

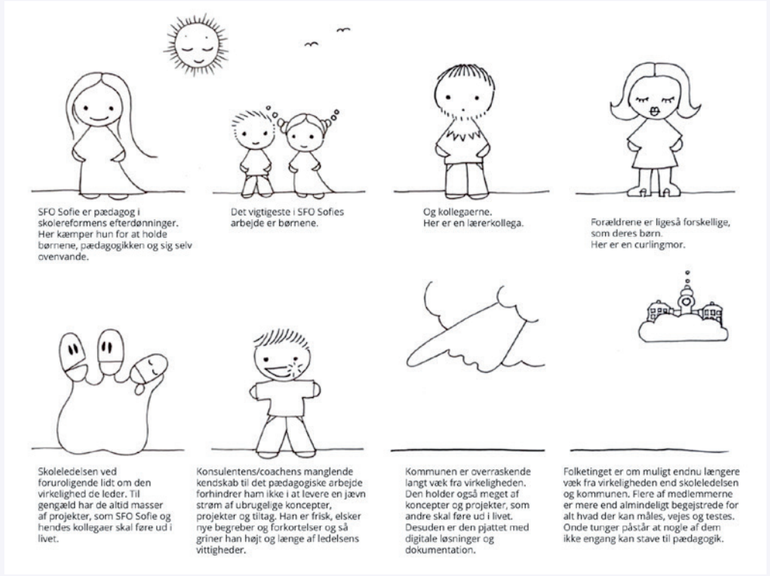

i arbejde i skolen, dels som en slags minilærer, dels som børnepasser. Og ikke længere med den fritidspædagogik, de brænder for.

Fra fritidspædagogik til pasning i SFO-regi

"Vi er uddannet til at arbejde med fritidspædagogik på fritidshjemmene og ikke til pasning i SFO'erne. Hele vores pædagogfaglige identitet er i fritidspædagogikken. Og så skulle vi pludselig ind i skolernes univers, og blive underlagt skolens regime, så at sige," siger SFO-Sofie.

Hun fortæller, at de efterladte pædagoger manglede et sted at gøre af deres frustrationer, for det var ikke passende at ytre sig kritisk om skolereformen og nedlægningen af fritidspædagogikken.

Idéen bag SFO-Sofie er at gøre opmærksom på det, der er problematisk. Og sige det højt. **Forholde sig til aktuelle debatter og problematikker. Og gøre det på en sjov måde.**

"Det er stadig ikke passende at sige noget negativt om den konstruktion. Jeg har mange, der henvender sig direkte til mig med dårlige eller groteske oplevelser. Og som jeg oplagt ville kunne få SFO-Sofie til at sige. Men flere gange har jeg oplevet, at nogen siger nej, fordi de er bange for at blive genkendt. Flere er også blevet sat på plads af deres ledelse. Der er også flere, der følger SFO-Sofie, men som ikke tør like opslagene, fordi de er bange for, hvad det kan medføre," siger SFO-Sofie.

Vi følte, det var uretfærdigt

Hun fortæller videre, at idéen bag SFO-Sofie er at gøre opmærksom på det, der er problematisk. Og sige det højt. Forholde sig til aktuelle debatter og problematikker. Og gøre det på en sjov måde. Men det var med bæven og hænders rysten, da de i sin tid gik i luften.

"Da vi startede lavede vi 50 tegninger, før vi turde lægge noget ud. Vi var jo usikre på reaktionerne. Så det var virkelig med blandede følelser, for vi var jo både indignerede og følte os uretfærdigt behandlet. Men på den anden side var det jo også en følelse af, at det var fedt. For i stedet for at græde, greb vi muligheden for at handle og forholde os konstruktivt og kreativt til det," siger SFO-Sofie, der fortæller, at pilen ret hurtigt pegede på satiretegning som udtryksform.

Det får folk til at grine

"Tegninger og satire kan noget andet end fx debatindlæg. De kan få folk til at grine, og når man griner, er man samtidig mere åben og modtagelig. I en vittighedstegning kan jeg sige noget, som læseren ikke nødvendigvis behøver være enig i, men som de kan godt grine af alligevel. Og så supplerer det

Fakta

Om samarbejde og inspiration

SFO-Sofie henter inspiration hos og samarbejder med flere andre tegnere og satirikere:

- Esben er bitter
- NurseRuth
- Per Helge Sørensen (DJØF med Løgn)
- Kopffüssling

Følg SFO-Sofie på flere platforme

- På Bloggen
- På Twitter
- På Facebook
- På Instagram

PORTRÆT AF EN PÆDAGOG I TIDEN

”Tegninger siger bare mere end ord,” siger SFO-Sofie, og forklarer, at SFO-Sofie er en fiktiv person, fordi budskaberne er generelle og ikke skal blive personlige.

visuelle teksten og fanger øjet på en anden måde. Tegninger siger bare mere end ord,” siger SFO-Sofie, og forklarer, at SFO-Sofie er en fiktiv person, fordi budskaberne er generelle og ikke skal blive personlige.

I delinger og likes kommenterer mange følgere, at de er glade for, at nogen tør sige det højt. Og SFO-Sofie får tit henvendelser fra folk, der kommer med gode idéer til tegninger og indhold.

”Heldigvis har vi stor opbakning fra mange forskellige grupper – fra psykologer, lærere, pædagoger, pædagogiske ledere og forældre,” siger SFO-Sofie og fortsætter:

”Vi bliver ved, så længe vi synes, det er sjovt, så længe vores følgere synes, vi har en berettigelse og så længe, der er noget at rette op på. Vi bliver ved indtil:

- Vi får en ledelse, der er pædagogisk uddannet
- Normeringerne er gode nok
- At de, der er skræmte, tør sige tingene lige ud
- Arbejdsvilkårene er i top
- Administration ikke fylder så meget.

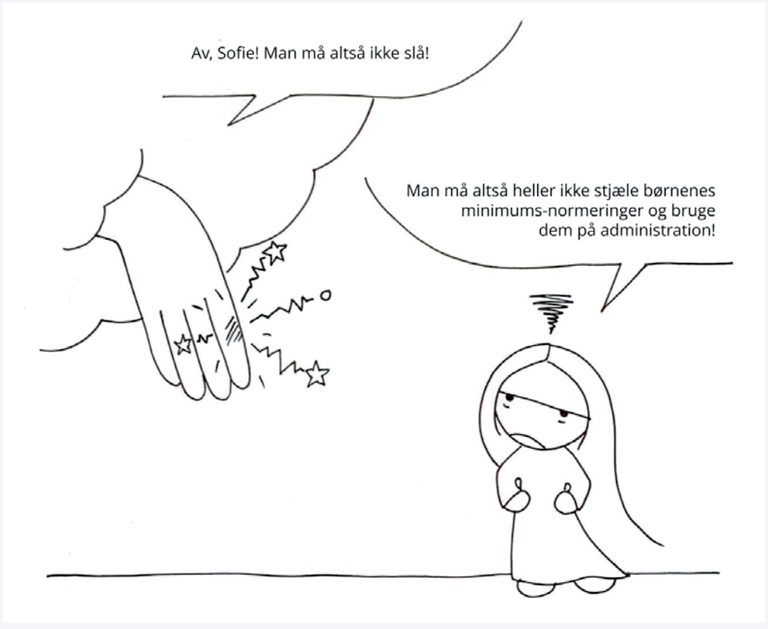

Om ledelsen
Tegningerne af ledelsen er altid en trehovedet figur uden ben, hvor det ene hoved altid er et sovende hoved. Figuren skal illustrere, at ledelsen aldrig er ude på gulvet, de sidder altid på deres kontor og de aner ikke, hvad der foregår. Vi spørger, hvorfor har kommunerne alle de projekter, der gør vores liv besværligt? For os er det vigtigt at gøre opmærksom på, at ledelsen skal gøre noget for den kerneopgave, de har ansvar for.

Om satire og tegninger
Det er det satire kan. Jeg ville jo ikke sige, at jeg ville slå nogen i virkeligheden. Men med tegningen og satiren går den lige ind. Det er muligheden for at gøre det så overdrevet, at det bliver tydeligt – både, at det er i et fiktivt univers og, at det er et vigtigt budskab.

Bagom SFO-Sofie
SFO Sofie er en satirisk online-tegneserie, der begyndte i 2016. Den handler om titelpersonen SFO Sofie, en pædagog, der er fanget i skolereformens malstrøm. Tegningerne er sort/hvide og enkle, og stilen er underfundig, skarp, kritisk, uforskammet og til tider politisk ukorrekt.

Den gennemgående person er tegneren selv, men der er en hel gruppe af hjælpere omkring. Nogle arbejder i blog-universet, nogle broderer, nogle, strikker og nogle tager sig af PR-delen. Gruppen får blandt andet opbakning fra flere forskellige faggrupper som psykologer, lærere, pædagoger, pædagogiske ledere og forældre.

TANKEBOBLER – FAST STREG

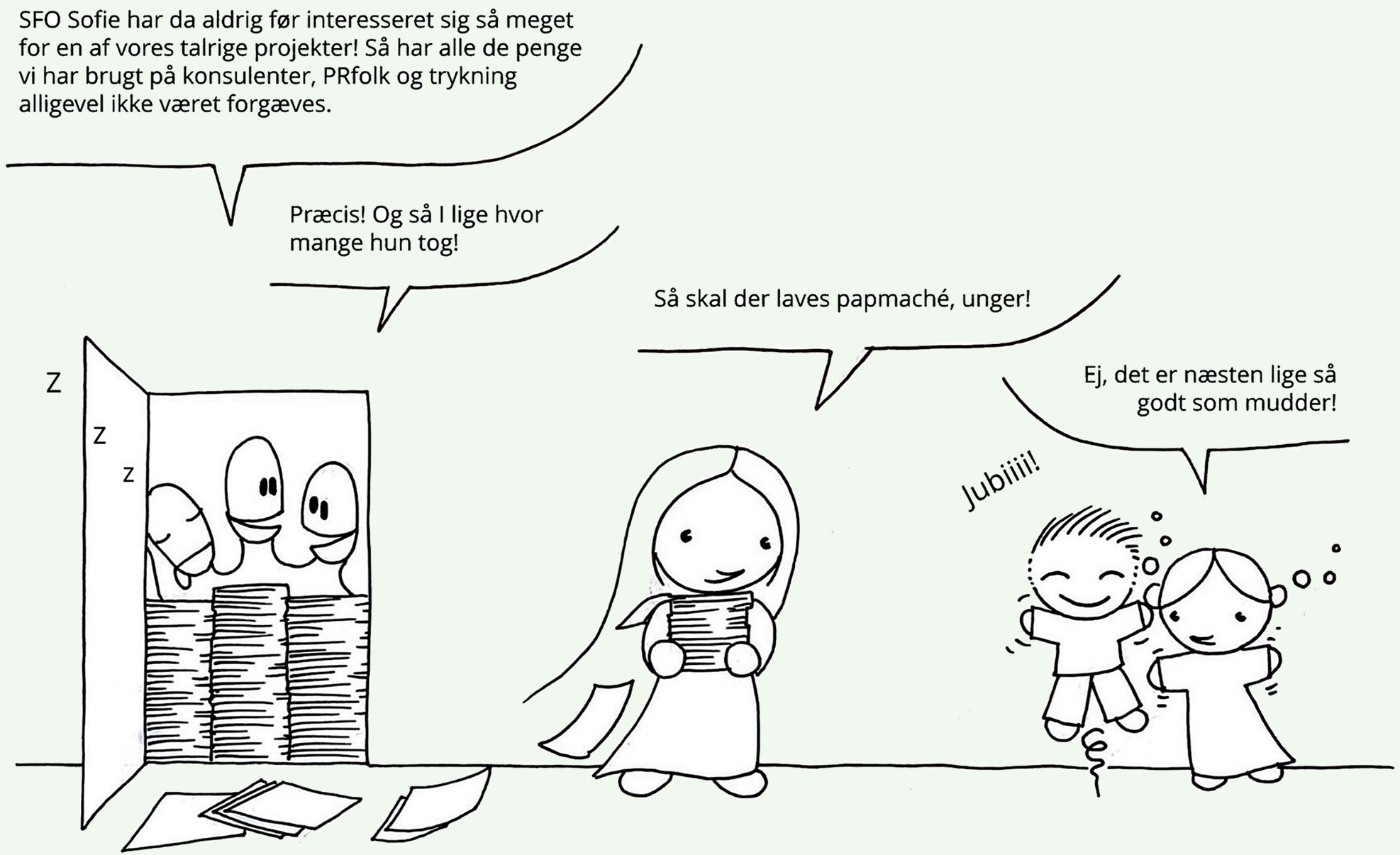

TANKEBOBLER

Af Søren K. Lauridsen og Leif Vestergaard

Ånden fra Jydsk Pædagogseminarium

– et stykke uddannelseshistorie

Bogen om Jydsk er et stykke uddannelseshistorie fortalt af nogle af dem, der selv var med en del af vejen. Historien starter på 1. sal i Hjarnøgade i Aarhus C, der blev det første uddannelsessted for børnehavelærerinder uden for København. Gennem billeder, dokumenter og fortællinger følger vi uddannelsens udvikling og formalisering. Vi hører om skoleår under krigen, hvor bombeskader vanskeliggør undervisningen. Skiftende pædagogiske og politiske strømninger skildres og vi ser, hvordan pædagoguddannelsen over tid forandrer sig i og omkring det samfund, den er en del af. I denne artikel fortæller forfatterne, tidligere rektor Søren K. Lauridsen og tidligere uddannelses- og souschef Leif Vestergaard, om tilblivelsen af bogen.

Vores bog 'JYDSK – børnehaveseminarium, fritidspædagogseminarium, pædagogseminarium' er et resultat af en samtale nytårsaften 2014 og et langvarigt samarbejde som henholdsvis souschef og rektor på Jydsk Pædagog-Seminarium. Dengang i 2014 var det besluttet, at Jydsk Pædagog-Seminarium som fysisk institution skulle ophøre med at eksistere i foråret 2015. Seminariet var allerede i 2007, som et resultat af først CVU-loven og senere loven om professionshøjskolerne, blevet fusioneret ind i VIA University College, så det fysiske ophør var til at forudse.

Et mangeårigt samarbejde og 'ånden fra Jydsk'

For os begge var det vores glæde over gode minder fra de langvarige ansættelsesforhold, der naturligt nok var medvirkende til, at vi begge interesserede os for 'ånden fra Jydsk' og historien bag seminariet fra dets oprettelse i 1933 til det hele sluttede i 2015. Arbejdet med at læse de mange private kilder og skrive denne historie har også været båret af ønsket om at få en meget væsentlig del af egen historie med sig. Og det har været med stor glæde, at vi har genopfrisket minderne fra en meget levende, kreativ og humørfyldt arbejdsplads.

FRITTERFESTIVAL PÅ JYDSK

De studerende på Jydsk inviterede de århusianske børn til fritterfestival på Jydsk. En tradition, der levede i mange år.

TANKEBOBLER

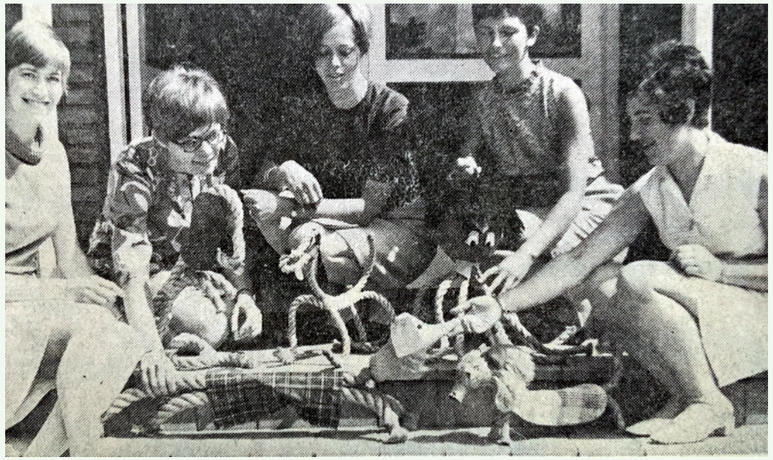

AVISOMTALE
Studerende viser reb-dyr frem i anledning af en udstilling af elevarbejder. Billedet er fra en avisartikel om udstillingen

Og så gik det ret hurtigt op for os, at vi ville komme til at stå med **et problem omkring begrænsning af et meget spændende historisk materiale.**

En rig historie og et stort materiale
Derefter gik vi i gang. Og så gik det ret hurtigt op for os, at vi ville komme til at stå med et problem omkring begrænsning af et meget spændende historisk materiale – også fordi seminariets historie naturligvis også skal fortælles med masser af illustrationer, fotos og anden dokumentation. Det konkrete materiale blev yderligere suppleret med en række spændende interviews med nogle af de personer, der har været med til at tegne historien om Jydsk – det kom der både en masse ny viden ud af, men også en del gode historier om dagliglivet på seminariet.

Det første bind
Efterhånden som det gik op for os, hvor stort et materiale, vi sad med, blev vi konfronteret med et valg. Vi måtte vælge, om vi ville arbejde videre med en meget stor publikation på op mod 500 sider eller dele den op i to mere håndterbare bøger på cirka 200 sider hver. Vi valgte det sidste – og nu foreligger så det første bind om seminariets historie fra 1933 frem til 1993. Altså de første 60 år af historien, hvor Leif Vestergaard har været med fra august 1976 og Søren K. Lauridsen fra august 1990. Bind 2 bliver historien fra 1993 om den fælles pædagoguddannelse og Jydsk Pædagog-Seminarium, hvor vi begge har været med fra starten – og senere CVU'erne og fusionen ind i VIA University College. Det var fra starten oplagt, at seminariets institutionshistorie skulle fortælles.

En legendarisk kvindesagskvinde
Det oprindelige Jydsk Børnehave-Seminarium, som fra starten i 1933 var det første seminarium i provinsen, blev grundlagt med baggrund i en kristen fortolkning af Fröbel-pædagogikken og inspiration fra folkebørnehaverne. Men det rummede også i sig kimen til den fritidspædagoguddannelse, som meget hurtigt blev en del af seminariet – og senere et selvstændigt seminarium. Så den historie skulle naturligvis følges op hele vejen. En del af

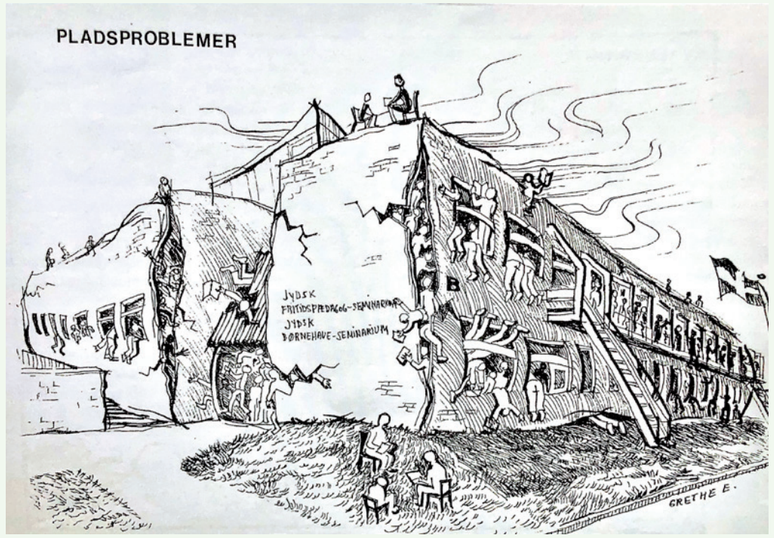

PLADSPROBLEMER
Satiretegning af pladsproblemerne på Jydsk, tegnet af værkstedslærer Grete Eskildsen

TANKEBOBLER

FRITTERFESTIVAL PÅ JYDSK
Akrobatik og klovnerier i kantinen på Jydsk Pædagogseminarium

institutionshistorien er også historien om seminariets stifter, den legendariske kvindesagskvinde Margrethe Christiansen, og videre frem til seminariets deling i et fritidspædagogseminarium med Marie Kjeldsen som rektor, og et fortsat børnehaveseminarium med Margrete Jørgensen, Alfa Tofft og senere Finn Rasmussen som rektorer.

Fra en lejlighed i midtbyen til kæmpebyggeri i Risskov
Men ligeså væsentlig er bygningshistorien fra Jydsk Børnehave-Seminariums stiftelse i Folkebørnehaven i Hjarnøgade 9 i Aarhus, over tiden under 2. verdenskrig på 4. sal i Borggade 16 og videre til tiden med egne bygninger på Fuglesangs Alle i det vestlige Aarhus. Og endelig fra 1983 udflytningen til det der dengang blev kaldt Danmarks smukkeste seminariebyggeri tegnet af arkitektfirmaet Friis & Moltke på Skejbyvej 29 i Risskov, som nu er jævnet med jorden.

Pædagoguddannelser gennem tiden
Den tredje vinkel i bind 1 er uddannelseshistorien om de forskellige børnehave- og fritidspædagoguddannelser fra den første statslige godkendelse i 1953 og foreløbig frem til den nye fælles pædagoguddannelse, der blev startet i 1992. Det er naturligvis også en del af pædagogikkens historie på Jydsk, fordi vi har valgt at beskrive, hvordan de forskellige pædagoguddannelser udmøntede sig i ånden på Jydsk i de forskellige tidsperioder. Dermed beskrives, hvordan nogle elementer af pædagogik og samfund til enhver tid hænger sammen. ■

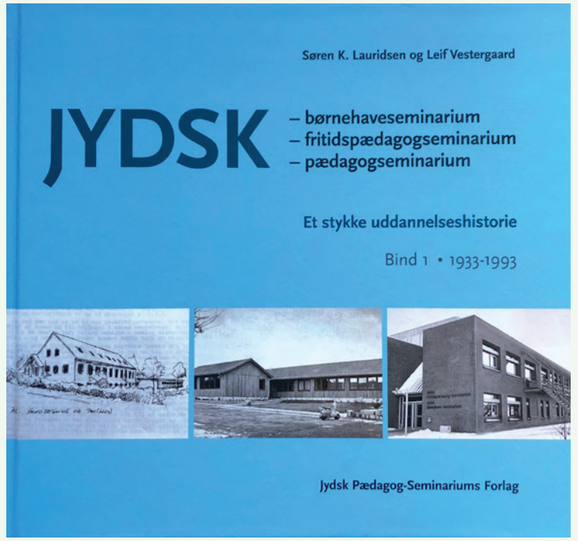

Det oprindelige Jydsk Børnehave-Seminarium blev grundlagt **med baggrund i en kristen fortolkning af Fröbel-pædagogikken og inspiration fra folkebørnehaverne.**

Bogfakta

Titel: **JYDSK – børnehaveseminarium, fritidspædagogseminarium, pædagogseminarium. Et stykke uddannelseshistorie**

Forfattere: Søren K. Lauridsen og Leif Vestergaard

Sideantal: 220

Forlag: Jydsk Pædagog-Seminariums Forlag

Bogen kan købes ved henvendelse til Jydsk Pædagog-Seminariums Forlag på mail: lfvestergaard48@gmail.com eller på tlf. 4045 7524.
Pris 250 kr.

Udgivelsen er støttet af Jydsk Pædagog-Seminariums Fond.

BÆREDYGTIG FAGLIGHED FOR PÆDAGOGER

Af Adjunkt Jacob Fogh Korterød, VIA Pædagoguddannelsen

Mist ikke fodfæstet

- et kritisk perspektiv på verdensmålenes indtog i den pædagogiske hverdag

Et stadigt voksende målhierarki infiltrerer det pædagogiske arbejde i institutionerne. FN's verdensmål for bæredygtig udvikling skriver sig ind i denne udvikling. Jacob Fogh Korterød spørger i denne artikel, hvor vi efterlader børnene, hvis vi forglemmer os i opnåelsen af forpligtende mål.

BÆREDYGTIG FAGLIGHED FOR PÆDAGOGER

Klokken er 9.00. Det er tid til samling i storbørnsgruppen. I de to næste måneder skal der i børnehaven være fokus på læreplanstemaet natur, udeliv og science. Dagens tema er affald. I en skole tæt ved venter 2. klasse på, at den nationale test i dansk skal begynde. Samtidig sidder jeg på mit kontor på pædagoguddannelsen og genopfrisker kompetencemålet for modul 7, inden jeg planlægger den kommende undervisning. Men hvad har verdensmålene at gøre med dette? Det kommer.

Denne artikel viser, hvorfor pædagoger må holde fast i deres grundlæggende faglighed, ikke mindst når de skal navigere i en flerhed af mål og målhierarkier. Hensigten er ikke at kritisere selve verdensmålene, men at tilbyde et kritisk perspektiv på, hvad der sker med pædagogikken, når yderligere målorientering lægges over i en i forvejen målstyret institutionel ramme.

Pointen er, at pædagoger må forholde sig kritisk til målstyring, for hvis ikke de gør det, kan målstyring i sidste ende resultere i, at vi upåagtet kommer til at begrænse børnenes frihed til at definere sig selv og bevare en åben nysgerrighed til livet.

Centralt styret pædagogik

Den pædagogiske hverdag er underlagt en stadig stigende grad af centralt definerede og forpligtende mål. Sagt på en anden måde sker der en top-down styring af pædagogikkens og didaktikkens virke. En styring i form af mål, som skaber den overordnede pædagogiske og didaktiske ramme for udøvelsen af pædagogikken, og som derigennem påvirker det pædagogiske arbejde, også på individniveau.

Verdensmålenes vej til pædagogikken

FN's verdensmål for bæredygtig udvikling spiller en særlig rolle. For selv om de 17 verdensmål

Pointen er, at pædagoger må forholde sig kritisk til målstyring for, hvis ikke de gør det, kan målstyring i sidste ende resultere i, **at vi upåagtet kommer til at begrænse børnenes frihed til at definere sig selv og bevare en åben nysgerrighed til livet.**

ikke er indskrevet i hverken dagtilbudsloven eller folkeskolens fag, så har de alligevel for alvor gjort indtog i vores institutioner. At verdensmålenes rolle er betydelig, ses blandt andet ved, at kommuner og forskellige institutioner brander sig med at være ambassadør for dem, og bruger dem i deres definitionen af dig selv. Odense kommune skriver eksempelvis på deres hjemmeside: " Verdensmål på skemaet fra vuggestue til valgfag". Samtidig ses en stor politisk interesse for at implementere verdensmålene i samfundets institutioner, hvilket blandt andet viser sig, når der aktuelt politisk diskuteres, hvor meget de skal fylde i folkeskolen og om de eventuelt skal indskrives i folkeskolens fag.

Med det fokus, der er fra statslig, kommunal og institutionel side, er det nærliggende at forestille sig, at verdensmålene på sigt, bliver mere forpligtende

OM

Jacob Fogh Korterød
jafj@via.dk

Bachelor i idræt og friluftsliv og cand.pæd., adjunkt ved VIA Pædagoguddannelsen.

Jacob er særligt optaget af at sætte fokus på, hvordan den pædagogiske praksis diskursivt er præget og rammesat af vores kultur, og hvordan man kan blive bevidst om denne ramme.

BÆREDYGTIG FAGLIGHED FOR PÆDAGOGER

mål som pædagoger, lærere og undervisere skal styre efter. Altså, at verdensmålene bliver endnu et sæt mål, der skal implementeres i dagligdagen i vores institutioner. Og endnu et sæt mål som er med til at definere, hvordan individet skal tænke, handle og være til.

Pædagogik er at ville noget med nogen

Der er intet galt i at ville noget med børn. Jeg vil selv noget med mine studerende. Men vi må huske hele tiden at stille kritiske og refleksive spørgsmål som: "Hvad vil vi?" "Hvorfor vil vi det?" "Hvem bestemmer, hvad vi vil?" og "For hvis skyld gør vi det?"

Stiller vi ikke disse spørgsmål og glemmer vi at forholde os kritisk, så mister vi vores faglige fodfæste, og målstyringen får en uforholdsmæssig stor magt over vores møde med individet. Med andre ord, så kan den pædagogiske og didaktiske frihed sive

ud mellem fingrene på os, og derved mindske muligheden for at bedrive en frigørende pædagogik og undervisning.

En prædefineret refleksionsramme mindsker den enkeltes frihed

Et spørgsmål der melder sig er: "Hvor efterlader vi børnene, hvis vi forglemmer os i opnåelsen af forpligtende mål?" Et muligt bud, inspireret af lektor Niels Jakob Pasgaards og lektor Thomas Astrup Rømers kritik af målstyring, er, at vi efterlader dem i en prædefineret refleksionsramme, hvor der er dårlige kår for kreative tanker, fri leg, selvstændig udforskning, nysgerrighed, alsidige oplevelser og mødet med voksne med forskellige brændende passioner. En ramme hvor det emergerende individs mulighed for at finde sig selv til rette i oplevelsen af at være et individ i relation til sig selv, til andre, til samfundet og til verden begrænses.

Alarmklokkerne bør ringe

Som indledningsvist nævnt er intentionen med denne artikel ikke en kritik af selve verdensmålene. Men nærmere en bekymring for, hvad der sker med pædagogikken og samfundets institutioner, når en flerhed af forskellige mål infiltrerer den pædagogiske praksis. Verdensmålene har allerede indtaget institutionerne. Hvilken betydning har det for pædagogikken, og hvilken betydning får det, hvis de politisk bliver gjort til mere forpligtende mål, hvorpå institutionernes arbejde skal kvalitetsvurderes?

Alarmklokkerne bør ringe i en dansk pædagogisk tradition, når Odense kommune skriver: "Verdensmål på skemaet fra vuggestue til valgfag" eller når Randersgades skole ikke blot underviser i de 17 verdensmål for bæredygtig udvikling, men bygger undervisningen op om dem. De siger, at målet med undervisningen er at uddanne bæredygtighedsaktivister.

Men vi må huske hele tiden at stille kritiske og refleksive spørgsmål som: **"Hvad vil vi?", "Hvorfor vil vi det?", "Hvem bestemmer, hvad vi vil?" og "For hvis skyld gør vi det?"**

En bæredygtig udvikling bør bygge på en kritisk, frigørende pædagogik

At en bæredygtig udvikling er en nødvendighed, hersker der næppe tvivl om. Men vejen dertil bør være båret af en solid, kritisk og rodfæstet pædagogik, hvor frirummet til pædagogens faglige valg og frie refleksion vægtes højt. Et frirum, hvor barnets mulighed for at finde sig til rette i oplevelsen af at være et individ i relation til sig selv, til andre, til samfundet og til verdenen er åben.

Som fagfolk bør vi derfor diskutere, hvordan og om vi vil bruge de 17 verdensmål i vores pædagogiske praksis. Og vi bør udfordre og stille kritiske spørgsmål til idéen om, at en institutionel implementering af de 17 verdensmål i virkeligheden er den bedste vej til en bæredygtig udvikling.

Af Morten Hauge Nielsen, lektor, VIA Pædagoguddannelsen

Bæredygtighed

– et stedbarn i pædagogikken

Intentionen om bæredygtighed i pædagogikken flytter ikke bare noget på praksisniveau – det rykker ved selve fundamentet. For hvad sker der, når pædagogisk praksis får et fælles mål udenfor sig selv? Når pædagogik ikke længere blot må forholde sig til menneskenes forhold til sig selv, hinanden og til samfundet, men også må indarbejde hensynet til kloden?

Morten Hauge Nielsen argumenterer for, at man kan forstå bæredygtighed som en nytilkommet i pædagogikkens sammensatte familie. Et stedbarn, der kalder på en hidtil uset grad af empati og holisme.

Holistisk pædagogik

Med FN's verdensmål for bæredygtig udvikling er menneskehedens og klodens usikre fremtid sat på dagsordenen. Vi står overfor udfordringer så alvorlige, at det er tvingende nødvendigt for vores overlevelse som art, at vi finder løsninger. VIA University College er med på vognen, og har gjort arbejdet med verdensmålene til en del af sin vision – ligesom en lang række andre institutioner, organisationer og virksomheder.

I en pædagogisk-teoretisk sammenhæng kan hensynet til kloden og klimaet forstås som et stedbarn. En nytilkommet i pædagogikkens sammensatte familie, som vi naturligvis også skal tage os af. Når vi sidder rundt om bordet, har bæredygtigheds-dagsordenen fået sin helt indiskutable plads, og hensynet til kloden skal arbejdes ind på alle niveauer. Det post-

I en pædagogisk-teoretisk sammenhæng kan hensynet til kloden og klimaet forstås som et stedbarn. **En nytilkommet i pædagogikkens sammensatte familie, som vi naturligvis også skal tage os af.**

moderne individ får omsider, hvad det fra starten har savnet: Jordnære problemer, som man ikke behøver at diskutere længe. DER ER noget, vi skal gøre, og vi skal gøre det nu! Eventuelle argumenter for og imod spilder dyrebar tid. På den måde sætter bæredygtigheds-dagsordenen det pædagogiske ideal om refleksion under pres.

Klima som en del af pædagogikken

Den pædagogiske opgave får en toning. Den handler ikke kun om at opdrage til frihed og fællesskab, men også om at passe på miljøet. Ud over borgere, beboere og børn og samfund skal al pædagogisk praksis nu også medtænke: Hvordan kan vi tilgodese klimaet? Det er på den ene side et mål for pædagogikken, der ligger uden for pædagogikken selv. Men på den anden side kan man argumentere for, at den pædagogiske omsorg bare udvides til at gælde alt levende. For med hvilken ret har pædagogikken gjort menneskets udvikling og trivsel så meget til centrum, at alt omkring mennesket er kommet ud i periferien af vores pædagogiske opmærksomhed? Med klimakrisen står det klart, at menneskerne ikke sådan rigtig kan trives, førend også vores medskabninger og omgivelser trives. Det er en oldgammel buddhistisk læresætning, men det er også logik.

Nye analysemetoder

Alt dette kalder på et en ny holisme i pædagogikken. I nyere teorier som Spiral Dynamics (Beck og Cowan, 2015: 'At mestre forandring: en introduktion til Spiral Dynamics') og 'Integral teori' (Ken Wilber, 2015: 'Videnskab og religion') har denne tendens allerede fundet udbredelse. Missionen for en fælles bæredygtig fremtid starter som en tvingende nødvendighed, men den meget handlingsrettede impuls er bare

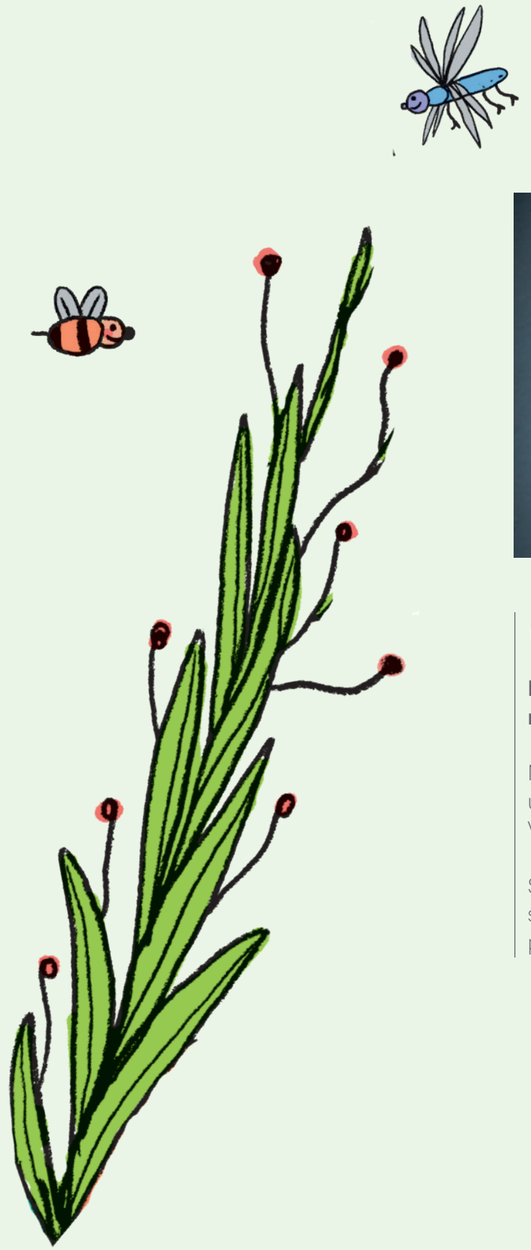

OM

Morten Hauge Nielsen
mhn@via.dk

Morten Hauge Nielsen er lektor og underviser i pædagogik og praktik på VIA Pædagoguddannelsen.

Særlige interesseområder er: Følelsessociologi, moderne udviklingspsykologi og bæredygtighed.

Jeg argumenterer for, at holisme bliver et begreb, som pædagoger SKAL forholde sig til. Og det er frugtbart, **for her finder vi også ansatserne til det mest pædagogiske element i bæredygtigheds-begrebet – den sociale bæredygtighed.**

begyndelsen. I kølvandet følger et mere teoretisk fokus på alt det, der binder os sammen – det fælles i det forskellige. Man kan forestille sig, at ligesom vi i dag i særdeleshed analyserer teorier ud fra, hvad de er uenige om, således vil vi måske mere og mere – som et helt elementært analytisk greb – sammenstille teorier ud fra, hvorledes teoretikerne faktisk siger det samme – selv om den ene er sociolog og den anden psykolog. Vi lever trods alt i en fælles virkelighed.

Et empatisk kvantespring

Jeg argumenterer for, at holisme bliver et begreb, som pædagoger SKAL forholde sig til. Og det er frugtbart, for her finder vi også ansatserne til det mest pædagogiske element i bæredygtigheds-begrebet – den sociale bæredygtighed. Man kan hævde, at det i sig selv ikke er nyt. Klimavenlige pædagogiske institutioner, socialøkonomi og bæredygtighed som et fælles tredje i pædagogisk arbejde er ikke nogen revolution. På en lang række områder er det bare at fortsætte der, hvor vi slap den kritisk frigørende pædagogik i 70'erne. Det nye er måske, at det ikke er nok, når hele verden er på spil. Der skal mere til.

Hvis menneskeheden ikke overvinder sin primitive natur, er vi færdige (jævnfør de førnævnte kilder). Kort sagt. Den dominerende tankegang blandt mennesker, folk og stater har længe været egocentrisk. Det er den tankegang, der har skabt den verden, som nu er i krise. Kan det være anderledes? Det bliver vi nødt til at tro på. Men det kræver omhyggelig træning af empati på alle niveauer. Det enkelte menneske må lære at tage hensyn til flokken. Et hensyn, der kræver et empatisk kvantespring.

Pædagoger er velfærdsstatens frontløbere

Hvad betyder det for pædagoger? Pædagoger er velfærdsstatens frontløbere. De er mange, og de former de fremtidige generationer. Den pædagogiske opgave er central, hvis vi skal lykkes med at løse udfordringerne. Det næste spørgsmål er, hvordan pædagoger klæder sig så på til denne uhyre opgave? At løfte verden op på sine skuldre og hoppe ud af egocentrismen? Sådan helt konkret? Det er et godt spørgsmål. Men empati og holisme må være en del af svaret.

Uddannelsesdebatten

– et folkemøde om uddannelse

Uddannelsesdebatten er et gratis uddannelsesfolkemøde for alle, der er optaget af dannelse og uddannelse. Skolebyen Nørre Nissum er rammen om Uddannelsesdebatten d. 30. september – 1. oktober 2021.

TEMA 2021: #læredygtig – uddannelse til bæredygtig fremtid

Fremtiden er bæredygtig – hvis vi tør tage det pædagogiske ansvar på os!
Når problemer med overforbrug, klima og social ulighed står i kø og truer med at løbe kommende generationer over ende, så rummer læring, uddannelse og dannelse nemlig en stor del af svaret.

På Uddannelsesdebatten 2021 spørger vi derfor:
- Hvordan ruster vi børn og unge til en dilemmafyldt og radikal bæredygtig udvikling?
- Hvordan sikrer vi, at gåpåmodet og handlekompetencen vinder over håbløshed og klimaangst?
- Hvordan balancerer vi individets og fællesskabets ansvar for et mere bæredygtigt forbrug af klodens ressourcer?
- Og hvilke pædagogiske overvejelser bør vi gøre os, så dannelse og uddannelse skaber rum for børn og unges ejerskab og kritiske tænkning frem for adfærdsmodifikation og fremtidsfrygt?

På uddannelsesdebatten kan du blandt andet møde

Per Schultz Jørgensen, forfatter og professor emeritus ved AU. Livsmod og bæredygtighed er ifølge Per Schultz Jørgensen de vigtigste kernebegreber i opdragelsen. For selvom de voksne har ansvaret, så forholder børnene sig alligevel til klimaforandringerne – og ved, det handler om deres fremtid. Derfor må vi hjælpe dem med at udvikle et indre kompas, så de kan handle med ansvar, dømmekraft og selvstændighed?

Læs anmeldelsen af Opdragelse til livsmod og bæredygtighed her.

Rasmus Willig, sociolog og lektor på RUC, forsker i begrebet kritik og forfatter til en lang række bøger, der tematiserer moderne arbejdsliv og samfundskritik. Senest har han udgivet en kritisk og konstruktiv kommentar til tidens største problem: overforbrug af klodens ressourcer.

Merete Riisager, tidligere undervisningsminister. Med bogen 'Selvbyggerbørn' taler Merete Riisager for en stærk skole, hvor læreren er en faglig autoritet og forældrene til gengæld tør gå forrest – og minde børnene om, at klimakrise og overforbrug ikke hviler på deres spinkle skuldre.

Fakta

Uddannelsesdebatten – et folkemøde om uddannelse finder sted torsdag d. 30. september og fredag 1. oktober 2021.

Tema i 2021 er: #læredygtig – uddannelse til bæredygtig fremtid

Debatter og aktiviteter finder sted ved:

VIA Læreruddannelsen & HF i Nørre Nissum
Svinget 5
Nr. Nissum
7620 Lemvig

Læs mere **her**

Pædagogisk Extrakt rapporterer fra Uddannelsesdebatten 2021 på vores sociale medier. Følg os på Facebook og Instagram.

Af lektor Peter Hornbæk Frostholm, VIA Pædagoguddannelsen

Bæredygtighed på bestilling

Begrebet bæredygtighed væver sig ind og ud af pædagogikken for tiden. Men hvorfor skal pædagoger egentligt arbejde med bæredygtighed? Måske er bæredygtighedsdagsordenen i pædagogisk arbejde i første omgang politisk bestillingsarbejde, men ville det i virkeligheden være mere – ja, bæredygtigt – hvis politikerne var nysgerrige på, hvordan det giver mening for praksis at arbejde med bæredygtighed? Peter Hornbæk Frostholm argumenterer for, at pædagogerne i højere grad skal være med til at sætte dagsordenen for det pædagogiske arbejde med bæredygtighed.

BÆREDYGTIG FAGLIGHED FOR PÆDAGOGER

"Skal vi allerede i børnehaven forberede børnene på et liv som handlekompetente, aktive samfundsborgere i en verden med miljøudfordringer?" Det spørgsmål stiller Undervisningsministeriet i samarbejde med Friluftsrådet i undervisningsmaterialet 'Bæredygtighed i Børnehøjde'.

Må svaret være nej, når ministeriet spørger?

Bæredygtighed er et af tidens hotteste buzzword, og begrebet bæredygtighed væver sig da også ind og ud af pædagogikken, fordi den pædagogiske verden på samme tid former og bliver formet af samfundet omkring den. Men skal pædagogerne arbejde med bæredygtighed i børnehøjde? Undervisningsmaterialet svarer ikke selv direkte, men materialet er spækket med idéer og konkrete forslag til pædagogiske aktiviteter, så mon ikke svaret er "Ja, det skal vi da!". Men hvad sker der, når sådanne krav siver fra policy-niveau i ministerierne og kommunerne til praksisniveau i børnehaverne og skolerne, hvordan skal de forvaltes, og hvor kommer kravene fra? Må svaret på spørgsmålet godt være nej? Kan man tale om bæredygtighed på bestilling?

Modeord i pædagogikken

Bæredygtighed er ligesom demokrati blevet modeord i den offentlige debat, og bliver taget til fange i større snak om dannelse, som i øvrigt også, siden 2015, igen er blevet et centralt omdrejningspunkt i pædagogikken (Rømer, 2019: 147). Men hvor kommer sådan noget fra? Siden 1990'erne er pædagogik og uddannelse blevet globaliserede fænomener. Hvor pædagogiske idéer historisk set er blevet tænkt og formuleret af filosoffer og pædagoger, bliver pædagogiske og uddannelsespolitiske idéer og perspektiver i dag blandt andet til i tænketanke og globale, verdensomspændende og ansigtsløse organisationer som UNESCO, OECD og WTO. Pædagogik og uddannelse er på policy-niveau blevet konkurrenceparametre i en global verdensorden (Korsgaard, Kristensen og Jensen, 2017: 359, 373).

At arbejde bæredygtigt handler **om at udnytte de ressourcer, der allerede findes i institutionerne.**

Et stort ansvar

Pædagogikken, også den danske og den helt lokale hverdag på blå stue er blevet globaliseret, og måske derfor bør pædagoger danne og opdrage kommende generationer til at tage del i globale spørgsmål. Måske derfor skal vi tale om bæredygtighed i børnehøjde? Både for vores egen og for fremtidens (og konkurrencens) skyld. Det er et stort ansvar at skulle løfte og jeg har på fornemmelsen, at det kræver lidt oversættelses arbejde fra pædagogerne på stuerne at oversætte dette bestillingsarbejde til praktisk pædagogik. Så det ikke bare giver mening for børnene, men

OM

Peter H. Frostholm
phf@via.dk

Peter H. Frostholm er lektor ved VIA Pædagoguddannelsen, videnmedarbejder ved VIA Forskningscenter for Pædagogik og Dannelse under programmet 'Hverdagsliv og Fritidspædagogik', og så er Peter også en ivrig podcaster.

også for dem selv. Det er måske for at hjælpe sådanne tanker på vej, at Nationalt center for Skoleforskning – Skole og Dagtilbud, VIA og DPU inviterer til konference om bæredygtig pædagogik. De skriver blandt andet:

"I den styrkede pædagogiske læreplan er bæredygtighed et centralt fokuspunkt. Det pædagogiske læringsmiljø skal give børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, samt give børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling. Hvilke implikationer har bestræbelsen mod en mere bæredygtig udvikling for professionen?"

Temaet er ikke nyt

Bæredygtighed er hot og godt, men jeg håber og tror ikke at globaliserende plusord som eksempelvis bæredygtighed ukritisk vil finde plads i den pædagogiske hverdag som nye hverdagsaktiviteter. En mulig forklaring på det kunne være, at temaet findes i praksis i forvejen. At arbejde bæredygtigt handler om at udnytte de ressourcer, der allerede findes i institutionerne. Måske taler pædagoger og børn om bæredygtige temaer, vejr og vind, forurening, miljø og genbrug og så videre, når samtalerne naturligt dukker op på skovturen, eller når vi går ud med skraldet.

Bliver værdifuld praksisviden overset?

Måske er der ikke behov for ekstracurriculære politiske bestillinger, når pædagogerne allerede arbejdede med bæredygtighed, før sagen blev til politisk allemandseje. Så: "Skal vi allerede i børnehaven forberede børnene på et liv som handlekompetente, aktive samfundsborgere i en verden med miljøudfordringer?" Hvis ja, hvordan gør vi det så på en måde, der er meningsfuld for praksis. Og som lægger sig i forlængelse af værdifulde erfaringer, der allerede hver dag gøres i den pædagogiske praksis? Hvordan udvikler vi praksis på en måde, der er bæredygtig og respektfuld både overfor professionen, børnene og fremtiden?

Bæredygtighed er et af tidens hotteste buzzword, og begrebet bæredygtighed væver sig da også ind og ud af pædagogikken

ANMELDELSE

Af Sara Kjær, pædagog, cand.pæd. i pædagogisk psykologi

Børn får livsmod, når de inddrages og bidrager

– Per Schultz Jørgensen inviterer til både refleksion og handling i ny bog

Der er lagt op til debat, men også handling! Per Schultz Jørgensen adresserer i 'Opdragelse til livsmod og bæredygtighed' kærligt, men kritisk spørgsmål som: "Hvordan og hvor meget skal voksne egentligt inddrage børn i en klimakrisetid? Hvordan opdrager vi til fællesskab og handlekraft? Hvad er ansvarlighed mellem generationer?" Lige nu gør vi det ikke godt nok, lader forfatteren os forstå, og det har konsekvenser.

Spørgsmålene er svære, komplekse og implikationerne uoverskuelige. Det er også sårbart, for Per Schultz Jørgensen rammer med sin kritik ned i noget, der er et ømt punkt for alle, der beskæftiger sig med opdragelse. Hvad hvis det, vi gør med de bedste intentioner for at beskytte børnene, i virkeligheden gør dem mere udsatte?

Så hvordan finder vi balancen? Hvornår og i hvilke sammenhænge har børn ret til at blive skærmet og beskyttet, og i hvilke sammenhænge skal de inddrages, høres og gives handlemulighed?

Vi skal lære af coronakrisen

På trods af problemstillingens kompleksitet er bogen let at læse og forstå. Den veksler mellem teori, forskning og praksiserfaringer, hvilket gør den håndgribelig og meningsfuld for læseren. Den henvender sig bredt og kan fungere som debatbog og inspiration for alle, der interesserer sig for opdragelse.

Det er forfatterens håb, at vi tager ved lære af den Coronakrise, vi står i – og at vi lærer på et politisk plan at udvise samme handlekraft i forhold til klimakrisen, som vi har gjort i Corona-krisen. Han mener, at vi skal forstå betydningen af fællesskab. Børn tilpasser sig, men de har også en parathed til at tage del i den fælles indsats, der skal til for at overkomme kriser. Bogens hovedbudskab kan overordnet forstås som en appel til os alle om at tage aktiv del i en mere bæredygtig livsførelse.

"Bogens hovedbudskab er, at bæredygtighed i et børneperspektiv handler om børns indre styrke til at kunne klare det pres, de bliver udsat for, og modet til at handle. Vi står ved en klimakrise, der truer vores civilisation og livsform, hvis vi ikke handler nu. Og børn er særligt udsatte for at blive ramt af angst og opleve tab af fremtidsudsigter. Derfor skal børn inddrages i familiens konkrete omstilling i retning af større bæredygtighed". (Citat fra bogen)

Bogen består af fire dele, hvis indhold udfoldes i det følgende.

ANMELDELSE

Fra klimaangst til klimaaktivisme
Første del beskriver det teoretiske ophav for livsmod og bæredygtighed og hvorfor klimaangst har ledt i retningen til en reaktualisering af ovenstående begreber. En vigtig pointe går på, hvordan vi skal løfte opgaven med at gå fra klimaangst til klimaaktivisme i forpligtende fællesskaber, både i familien, og i daginstitutioner og skoler, som forfatteren beskriver som samfundets moralske stemmer.

"Modvægten til angst, er at gøre noget, og det vil sige at handle med mindre klimaaftryk altså bæredygtigt. På alle planer, også det politiske" (citat fra bogen)

Allerede inden forfatterens henvisning til Gretha Thunberg, tænker man som læser: Når nu vi voksne ikke er lykkedes med at passe på vores jordklode, må børnene tage ansvaret og gå forrest – som vi har set det ske i Gretha Thunbergs Fridays for future-bevægelse: Greta Thunberg, 'Det er nu vi skal reagere på klimaforandringerne' (TED Talk).

Gretha Thunberg blev netop syg af klimangsten, og hendes handling er et eksempel på, at det har betydning, også på individplan, at gøre noget; at sætte sit aftryk ved at have livsmodet til at gå foran og skabe fællesskab.

Hvordan kriser påvirker børn
Anden del beskriver, hvordan kriser påvirker børn. Her trækker forfatteren på forskning om, hvordan afgørende samfundsbegivenheder, som fx depressionen i 30'erne, den kolde krig, anden verdenskrig og så videre præger værdierne hos generationer mange år frem. Her beskriver bogen familiens og opdragelsens betydning og ikke mindst forældrenes relationer som bærende og beskyttende faktorer i den fælles familiefortælling. Det giver et interessant indblik i historiske kriser, og børn og unges måder at forholde sig til dem på.

Familiefortælling, opdragelse og det indre kompas
Tredje del udfolder bogens vigtigste begreber; familiefortælling, opdragelse og det indre kompas. Familiefortælling beskrives som et dannelsesrum af stor betydning for børn, fordi fortællingen bliver "noget, der siver ind, som en vigtig lærdom (..) en gradvis tilegnelse af værdier og normer". Gennem familiens samtaler og fælles optagethed integreres det ydre i det indre. Barnet udvikler en indre stemme og får det, som Per Schultz Jørgensen beskriver, som et indre kompas. Et indre værktøj, som det kan navigere i verden efter.

8 familier om bæredygtighed i hverdagen
Fjerde del beskriver konkret otte familiers omstilling til bæredygtig livsstil. Bogens centrale begreber flettes på sammen med familiernes fortællinger om bæredygtig opdragelse i hverdagen. Fælles for alle familierne er, at de trods mange overvejelser om deres opdragelse er på rette kurs og har en familiefortælling, der er bærende. Den fælles kurs mod en mere bæredygtig livsstil beskrives som et styrkende og meningsskabende fundament for familierne.

En kritisk indvending kunne være, om der, ifølge Per Schultz Jørgensen, ikke er lige lovligt meget, som vi skal opdrage vores børn til at tage ansvar for. Hvor går den moralske grænse for i, hvor høj grad voksne må styre børns indre kompas i retning af at blive bæredygtige børn. Et bæredygtigt barn er i den forståelse et barn, der både forstår at betræde jordkloden nænsomt, alt imens det holder hele jordklodens liv varsomt i sine hænder. En vel nærmest uoverkommelig byrde.

Et dilemma, som bogen afslutningsvis centrerer sig om og adresserer gennem de interviewede familiers refleksioner og forfatterens fortolkning heraf;

"Altså det helt grundlæggende, om man som engageret bæredygtig forælder kan komme til at lægge for meget over på børnenes skuldre i forhold til, hvad de forstår og evner at bære"

Forfatteren kommer med sit og familiernes bud. Bogen sætter sit tydelige aftryk, der gør indtryk – og som giver læseren håb om, at vi i fællesskab kan lykkes med en grøn omstilling – blandt andet med afsæt i opdragelse til livsmod og bæredygtighed.
Grib debatten hvis du tør – det er helt sikkert, at det bør du, når du har læst denne bog! ■

Bogfakta

Titel: **Opdragelse til livsmod og bæredygtighed**

Forfatter: Per Schultz Jørgensen

Sideantal: 179

Forlag: Kristeligt Dagblads Forlag

Anmeldt af: **Sara Kjær**
sakjaer@hotmail.com
Linkedin

Sara er pædagog og cand. pæd. i pædagogisk psykologi.

Sara interesserer sig for og arbejder med udvikling og organisering af pædagogisk praksis.

MED KURS MOD FREMTIDEN

Af Erik Hygum, Ph.d og lektor og Susanne Klit Sørensen, lektor, VIA University College

Børn for børn

– om hvordan små børn hjælper hinanden i overgangen fra familie til dagpleje eller vuggestue

Hvad oplever små børn, når de starter i dagpleje eller vuggestue, og hvordan agerer de i den første tid i fremmede omgivelser med ukendte børn og voksne? Et nyt forskningsprojekt vil gøre os klogere på, hvordan vi kan forstå små børn som aktører i eget liv, og hvilken betydning det har for pædagogikken i vuggestue og dagpleje.

MED KURS MOD FREMTIDEN

Når et barn starter i vuggestue eller dagpleje, er det en beslutning, forældrene suverænt har taget. For barnet indvarsler denne overgang det første massive møde med verden uden for familiens nærhed og vanlige rammer, og der er meget nyt at forholde sig til. Barnet skal dele og indimellem konkurrere om de voksnes opmærksomhed, dele rum og aktiviteter, følge en bestemt tidsstruktur samt nye regler og rammer. Men barnet får samtidig mulighed for at skabe nye relationer med børn og voksne og opleve nye lege og legesteder. Så gad vide, hvad små børn tænker og føler, når de starter i dagpleje eller vuggestue, og hvordan mon de oplever den første tid i fremmede omgivelser med ukendte børn og voksne? Det er spørgsmål, som vi med økonomisk støtte fra Nordea-fonden, har sat os for at besvare. Forskningsprojektet udføres i et partnerskab mellem VIA University College og dagplejere, pædagoger, sundhedsplejersker og forældre i Herning og Randers Kommune.

Børns perspektiv på overgangen fra hjem til dagpleje/vuggestue

Siden 1950/60'erne har der været et betydeligt fokus på barnets behov for en sikker følelsesmæssig relation med den primære omsorgsgiver (far eller mor). Følgelig har der også været stor opmærksomhed på, hvordan en sekundær omsorgsgiver (pædagog eller dagplejer) kan give barnet en følelsesmæssig sikker base. Betydningen af en stærk tilknytning mellem barn og voksen er således veldokumenteret i forhold til barnets selvudvikling (Bowlby 1996, Stern 2000). Men selv om vuggestue- og dagplejebørn i mange hverdagssituationer er afhængige af nærværende voksne, så er de ikke kun små sårbare væsner. De kommunikerer selv aktivt med deres omverden, fx ved gråd, grin, leg og

Vi sætter fokus på, hvordan børn er opmærksomme på hinanden, når de er glade eller kede af det, og **hvordan de i mange sammenhænge udtrykker, hvad vi som voksne måske vil kalde for empati og en tidlig form for venskab.**

OM

Susanne Klit Sørensen
skls@via.dk

Lektor og ansvarlig for Specialuddannelsen til sundhedsplejerske ved VIA University College

Susanne er særlig optaget af, hvordan det lille barn får en god start på livet. Derudover interesserer hun sig for, hvordan samarbejdet foregår mellem det lille barns forældre og de professionelle det møder i løbet af barnets første år. I den sammenhæng også hvordan det tværprofessionelle samarbejde udføres og der sikres gode overgange for barn og familie, med særligt fokus på overgangen fra hjem til dagtilbud.

OM

Erik Hygum
eh@via.dk

Chefkonsulent, ph.d., Forskningscenter for Pædagogik og dannelse

Erik har fokus på det 0-3 årige barns aktørstatus i hjem og institution. Han arbejder i krydsfeltet mellem den nye barndomssociologi og psykologiske teorier om tilknytning.

MED KURS MOD FREMTIDEN

Vi vil belyse, hvordan små børn er dygtige til "at bære hinanden", og hvordan alle voksne omkring barnet **arbejder sammen om at skabe sammenhæng mellem barnets intentioner og vuggestuens eller dagplejens krav og forventninger.**

fysiske aktiviteter, vægringer og humor, og de forsøger på mange måder at få kontrol over deres livsomstændigheder. Både nationalt og internationalt eksisterer der imidlertid kun meget spredt viden om, hvordan et-årige børn oplever overgangen fra hjem til dagpleje eller vuggestue, og hvordan de knytter sig til andre børn (Ereky-Stevens m.fl. 2019). Vi mangler viden om betydningen af små børns indbyrdes relationer, hvordan de etablerer leg og aktiviteter på måder, som fagprofessionelle (voksne) ikke kan etablere, og som bidrager til barnets trivsel.

Børnesyn

Projektets børnesyn er baseret på den nye barndomssociologi, hvor barnet forstås som en deltagende aktør i hverdagslivet, hvor de skaber betydningsfulde relationer med andre børn og indimellem også skaber fælles modstand mod de voksnes krav og rammer, fx under måltider eller voksenstyrede aktiviteter (Corsaro 2002, Løkken 2004). Vi sætter fokus på, hvordan børn er opmærksomme på hinanden, når de er glade eller kede af det, og hvordan de i mange sammenhænge udtrykker, hvad vi som voksne måske vil kalde for empati og en tidlig form for venskab.

En dreng på cirka tolv måneder græder højlydt, da mor og far forlader ham den første dag, han er i vuggestue. I de næste tre til fire timer græder han i større eller mindre grad, mens pædagogerne har ham på armen, sætter ham ned på gulvet, tager ham op igen, skifter ham, giver ham mad eller lægger ham til at sove. En dreng og en pige på cirka to år kigger meget fokuseret på den nye dreng, og på et tidspunkt går pigen hen til den stadig grædende dreng og begynder at ae ham på kinden. (Observation i vuggestue 2019)

Sagt om projektet

Det er meget vigtigt for både barnet og dets forældre at styrke det tværfagligt samarbejde mellem sundhedsplejersker, pædagoger og dagplejere før, under og efter start i dagtilbud. Derfor glæder vi os også meget til at være en del at dette projekt, som forhåbentlig kan bidrage til, at vi som sundhedsplejersker bliver endnu bedre i et tværfagligt samarbejde til at understøtte disse overgange.

Anne Lise Buus Nielsen,
leder af Sundhedsplejen, Randers Kommune

Forskningsprojektet er yderst relevant for vores arbejde, da det kan belyse nogle aspekter i starten af nye børn i dagtilbud, som vi endnu ikke selv har fået øje på. Ved at deltage i forskningsprojektet kan vi generere en vigtig viden om børns aktørstatus, når de starter i vuggestue eller dagpleje.

Janni Kjær Pedersen,
pædagogisk udviklingskonsulent ,
Center for Børn og Læring, Herning Kommune

MED KURS MOD FREMTIDEN

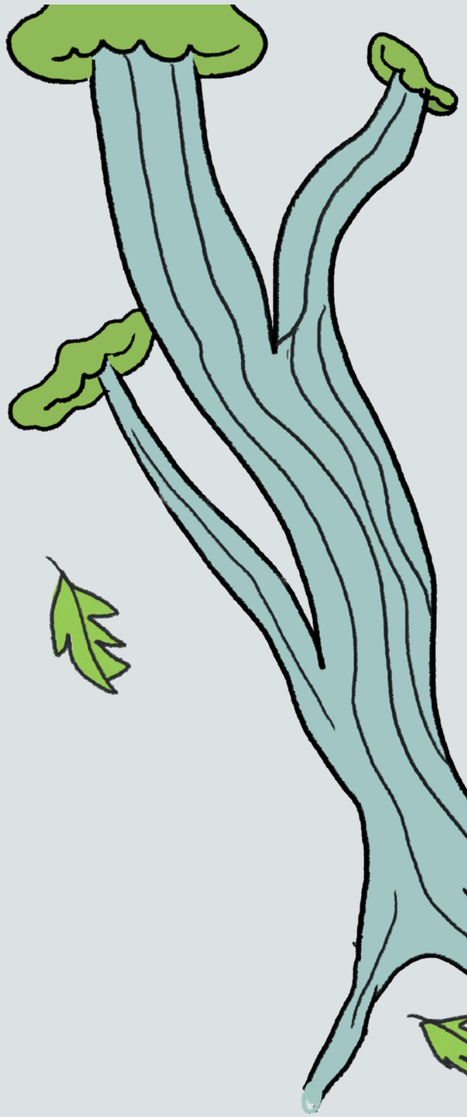

Vi følger 20 børn i deres første tre måneder i vuggestue eller dagpleje. Hvert barn bliver observeret i den første, femte og tolvte uge, når det ankommer om morgenen, i fri leg eller når der er frokost.

Bæredygtighed
I vores projekt refererer bæredygtighed både til relationer mellem børn og til et samarbejde mellem sundhedsplejersker, pædagoger, dagplejere og forældre. Vi vil belyse, hvordan små børn er dygtige til "at bære hinanden", og hvordan alle voksne omkring barnet arbejder sammen om at skabe sammenhæng mellem barnets intentioner og vuggestuens eller dagplejens krav og forventninger (Hedegaard 2008, 20).

Betydningen for pædagogikken i vuggestue og dagpleje
Det et-årige barn er ikke blot en tom tavle, som den voksne kan skrive på. Det er heller ikke kun den passive part i voksen/barn relationen. Barnet er måske forvirret og bange, men også i fuld gang med at finde ud, hvordan det er at være vuggestuebarn eller dagplejebarn (Boye Koch, 2020). Ved afslutningen af projektet forventer vi at have en større viden om barnets perspektiv på overgangen, samt idéer til den gode overgang til forældre, sundhedsplejersker, pædagoger og dagplejere. ■

Projektet kort

Læs mere om 'Børn for børn' på projektets hjemmeside, hvor projektets resultater også løbende bliver publiceret. I løbet af projektperioden inviterer forskerne til to webinarer, hvor interesserede er velkomne til at høre mere.

Link til hjemmesiden

Af Hanne Duus, journalist, VIA University College, hd@via.dk

Uddannelser for fremtiden

Med en fælles vision om at skabe bæredygtige, dannede borgere med grundlæggende klima- og naturforståelse er 12 elev- og studenterorganisationer gået sammen i Uddannelser for fremtiden. De ønsker at vise, hvordan vi får grøn omstilling på alle uddannelser – fra folkeskolen over ungdomsuddannelserne til de videregående uddannelser.

Uddannelser for fremtiden består af 12 elev- og studenterorganisationer, der sammen vil vise, hvordan vi får grøn omstilling på vores uddannelser – helt fra folkeskolen, over ungdomsuddannelserne til de videregående uddannelser. Tilsammen repræsenterer Uddannelser for fremtiden over en million elever og studerende.

Visionen er at skabe uddannelser for fremtiden. Uddannelser, der skaber bæredygtige og dannede borgere, med en grundlæggende klima- og naturforståelse. Borgere, der kan tage aktiv del i at skabe en grøn og retfærdig fremtid.

Uddannelserne skal med i klimakampen

Samfundet står over for en stor udfordring. Hvis vi skal afbøde de værste konsekvenser af klima- og biodiversitetskrisen og sikre levegrundlaget for fremtidige generationer, skal der ske en hurtig og gennemgribende grøn omstilling. For at lykkes med det, skal uddannelserne med i kampen. For hvis grøn omstilling og bæredygtighed bliver et gennemgående tema på vores uddannelser, lægger vi grundstenene for at skabe og opretholde et reelt bæredygtigt samfund.

Grundlæggende kræver Uddannelser for fremtiden fire ting af uddannelserne:

- Klima i undervisningen
- Bæredygtighed som formål
- Grøn drift
- Aktiv deltagelse i omstillingen.

Klima i undervisningen

Grøn omstilling og bæredygtighed skal fylde markant mere

Illustrationer: Center for Væredygtighed

MED KURS MOD FREMTIDEN

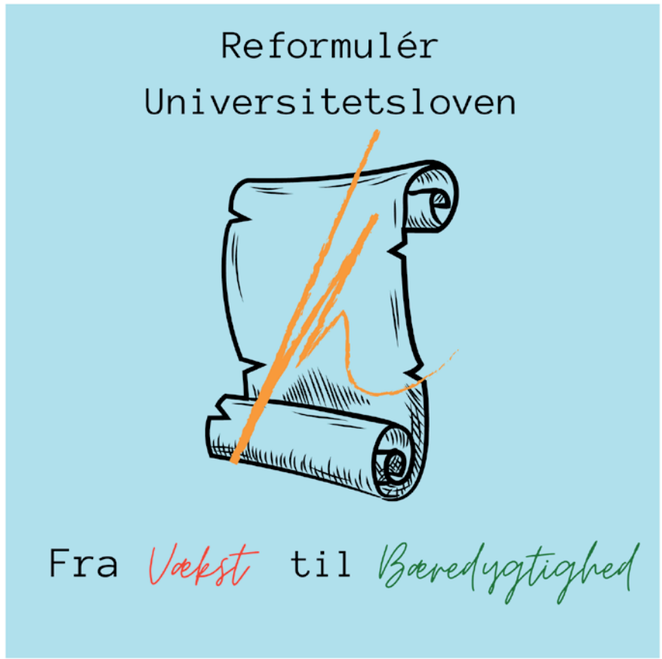

Illustrationer: Center for Væredygtighed

i undervisningen i alle dele af uddannelsessektoren, så vi kan sikre, at alle får en grundlæggende bæredygtig dannelse. Det handler om at skabe positive forandringer for planeten og for mennesker. Det er centreret om både social retfærdighed, økonomi og klima, miljø og biodiversitet. Derudover skal der skal være et øget fokus på kritisk og systemisk tænkning, tværfaglighed og handlekompetence, så vi bliver i stand til at tage aktiv del i at forandre samfundet.

Bæredygtighed
Bæredygtighed i bred forstand skal fylde mere i uddannelsernes formål. For hvis bæredygtighed skal være grundlaget for samfundet, skal det også være grundlaget for uddannelserne.

Grøn drift
Uddannelserne skal gå forrest og være det gode eksempel for bæredygtig drift ved selv at reducere deres økologiske aftryk. Derfor skal alle uddannelsesinstitutioner som minimum have:

- En byggeripolitik, der sikrer, at fremtidigt byggeri er CO2-neutralt. Grønne områder med fokus på biodiversitet. Allerede eksisterende bygninger skal tilstræbe CO2-neutralitet.
- Kantiner, der prioriterer klimavenlig og økologisk mad til SU-venlige priser
- En bæredygtig indkøbs- og forbrugspolitik
- En økonomisk og bæredygtig ansvarlig transportpolitik, hvor der ikke rejses unødvendigt med fly. Det skal ikke være tilladt at flyve til destinationer, der kan nås med en tog- eller busrejse på op til 24 timer.

Tilsammen repræsenterer Uddannelser for fremtiden **over en million elever og studerende.**

Aktiv deltagelse i omstillingen
Uddannelsesinstitutionerne skal bidrage aktivt til den grønne omstilling gennem samarbejde med andre institutioner, virksomheder og civilsamfundet. Der skal blandt andet udbydes praksisnære projekter for elever og studerende, og mængden af grøn forskning og udvikling skal øges inden for alle fagområder. Derudover skal forskning med henblik på yderligere brug og udvinding af fossile brændsler udfases i overensstemmelse med FN's klimapanels anbefalinger (IPCC).

Fakta

Læs mere om Uddannelser for fremtiden her

Mød Uddannelser for fremtiden på Facebook her

Kontakt
uddannelserforfremtiden@gmail.com

MED KURS MOD FREMTIDEN

Af pædagogstuderende Cecilie Ditte Salomonsen og Ninna Husted

Pædagogstuderende vil nuancere synet på hjemløse og fremme

den sociale bæredygtighed

Fotograf: Jakob Bjerre

MED KURS MOD FREMTIDEN

Da en gruppe pædagogstuderende fra VIA Pædagoguddannelsen i Ikast satte sig for at arbejde med social bæredygtighed, havde de ikke forudset, at udfordringerne ville blive så mange. De lærte gennem deres samskabelsesprojekt, at hjemløse er ekstra udsatte under en pandemi, men også, at pædagoger kan gøre en forskel.

I de kolde vintermåneder, hvor vi alle var underlagt corona-restriktioner, kørte der en negativt ladet debat om hjemløse i vores lokale aviser. Vi så, at debatten medvirkede til at gøre en udsat gruppe borgere endnu mere udsatte. Det gav derfor mening for os at arbejde med social bæredygtighed i relation til hjemløse i vores samskabelsesprojekt. Vi ville samarbejde med det liberale erhverv og lokale borgere om at løse udfordringerne. Vi ser det, at arbejdet med social bæredygtighed som en af pædagogens vigtigste opgaver – og en nødvendighed, hvis vi vil skabe et bæredygtigt og inkluderende samfund.

FN's verdensmål og samskabelsesprojektet

FN's 10. verdensmål for bæredygtig udvikling handler om at mindske ulighed i og mellem lande. Målet indebærer dermed også mindskelse af ulighed i lokalsamfundet, hvilket er omdrejningspunktet for vores samskabelsesprojekt. I arbejdet med de hjemløse har vi stiftet bekendtskab med mennesker, der lever under svære livsforhold. De hjemløse har oftest minimumsindkomst, og de har enten ingen bolig eller også er de funktionelt hjemløse. At være funktionelt hjemløs betyder, at man har en bolig, men at man ikke kan benytte den på grund af sociale eller psykiske problemstillinger som fx svær angst. De hjemløse lever altså under utrygge forhold og er afhængige af varmestuer, herberger, frivillighed og donationer.

Samskabelse og social bæredygtighed går hånd i hånd

Samskabelse handler om at udvikle og forbedre velfærd i samarbejde mellem borger og stat. Social bæredygtighed handler ligeledes om velfærd, både fysisk og psykisk velfærd. Den enkelte borger skal føle sig anerkendt og opleve velvilje, omsorg og medmenneskelighed. Intentionen med vores samskabelsesprojekt er at starte et projekt, hvor der er fokus på at yde omsorg for hjemløse i Herning og omegn.

Gennem indsamling på sociale medier og et samarbejde med Eventyrsport har vi indsamlet mange donationer til de hjemløse med henblik på at dække behov under vintertiden og de mange Covid19 restriktioner. Sidstnævnte har gjort de hjemløses levevilkår meget mere vanskelige. Med hjælp fra lokale medborgere, fra Facebook grupper, Eventyrsport i Aarhus, og Blå Kors varmestue i Herning, blev projektet igangsat. Medborgere og Eventyrsport donerede, og Blå Kors varmestue fordelte donationerne.

Udfordringer og synet på hjemløse

At få et samarbejde med de liberale erhverv viste sig ikke at være nemt. Igennem et par måneder kontaktede vi mange forskellige forretninger spredt over Midtjylland, men fik lige så mange afvisninger. Vi oplevede, at mange af afvisningerne var negativt ladet. Nogle forretninger ville ikke donere til hjemløse, enten fordi de havde negative oplevelser med borgergruppen i form af tyveri, eller også mente de, at deres

OM

Cecilie Ditte Salomonsen
298870@via.dk

Pædagogstuderende på VIA Pædagoguddannelsen.

Cecilie er studerende på VIA Pædagoguddannelsen. Hun er optaget af det pædagogiske arbejde med udsatte borgergrupper og bæredygtighed. Ninna er på modul 7 på specialiseringen i Social- og specialpædagogik.

OM

Ninna Husted
297699@via.dk

Pædagogstuderende på VIA Pædagoguddannelsen.

Ninna er studerende på VIA Pædagoguddannelsen. Hun er optaget af det pædagogiske arbejde med udsatte borgergrupper og bæredygtighed. Ninna er på modul 7 på specialiseringen i Social- og specialpædagogik.

MED KURS MOD FREMTIDEN

Vi ser, at arbejdet med social bæredygtighed som en af pædagogens vigtigste opgaver – og en nødvendighed, hvis vi vil skabe et bæredygtigt og inkluderende samfund.

brands ville miste markedsværdi, hvis det blev båret af hjemløse.

Vi bestemte os derfor for også at arbejde med synet på hjemløse. Vi fik etableret et samarbejde med Herning Folkeblad, som skrev en artikel, for at nuancere synet på hjemløse. Avisens tidligere artikler, der havde været præget af et negativt syn på hjemløse, fik et modspil i en artikel, der havde en eksplicit anerkendende og medmenneskelig vinkel -"Giv et smil og en mønt". Intentionen med artiklen var at give borgere i Herning et perspektiv på, hvad social bæredygtighed er – og ikke er.

Indblik i hjemløses liv og perspektiver

Som en del af vores samskabelsesprojekt interviewede vi en tidligere hjemløs for at forstå målgruppen, som vi ville arbejde med. Interviewet gav os indsigt i livet som hjemløs fra hjemløses eget perspektiv. Vi lærte om, hvilke særlige behov hjemløse har som gruppe og om, hvordan hjemløse mødes af medborgere og kommuner. Vores informant havde fået hjælp til en bolig, men fortalte os, at man som hjemløs også har behov for støtte og vejledning i hverdagen, ikke blot en lejlighed. Et tilbud om bolig uden yderligere støtte ville ikke afholde vedkommende fra at ende på gaden igen. Den tidligere hjemløse fortalte os, hvordan vedkommende havde manglet kompetencer til at lede en hverdag og derfor havde behov for støtte og omsorg til at få hverdagen til at fungere. Den tidligere hjemløse bidrog med værdifuld viden til vores projekt. Vi præsenterede vores samskabelsesprojekt for den tidligere hjemløse og vedkommende var positiv stemt over vores planer. Vi vidste, efter samtalen med vedkommende, at samskabelsesprojekt også blev vurderet som relevant fra målgruppens perspektiv.

Social bæredygtighed er et fælles ansvar.

Selv om Danmark generelt set er et heterogent samfund med relativ lille ulighed er der grupper af udsatte, der kæmper med sociale problemer. FN's verdensmål om at mindske ulighed er derfor også relevant her.

En af de ting som står klart for os efter projektet er, at vi ikke kan undsige os ansvaret for en socialt bæredygtig udvikling. Vi er alle ansvarlige. Vi er alle del af samfundets fællesskab, og vi må alle tage del i den bæredygtige udvikling. Vi skal alle bidrage til at realisere de 17 verdensmål for bæredygtig udvikling, og sammen opnå et mere lige, inkluderende og bæredygtigt samfund.

Social bæredygtighed

Social bæredygtighed handler ikke bare om materiel lighed, det handler også om menneskeligt ligeværd, ligestilling og anerkendelse af mennesker og deres oplevelse af dette. Social bæredygtig handler om at bidrage til samfundet og blive værdsat som individ – et menneskesyn vi kender fra den anerkendende tilgang.

Mennesker, der oplever at blive værdsat, tager ansvar for sig selv og for samfundet, og har bedre forudsætninger for at forholde sig til deres omverden. Menneskelige faktorer, menneskers liv, adfærd og velbefindende er grundstenen i det bæredygtige samfund. Social bæredygtighed handler også om inklusion og diversitet.

Af studerende Frederikke Angelie Poulsen og Pernille Wøbbe, VIA Pædagoguddannelsen

Lys i mørket

– om social bæredygtighed mellem generationer i en coronatid

LYS I MØRKET
Børnenes lanterner til de ældre på plejehjemmet

Hvad gør man, når man kan se, at ældre, plejekrævende borgere bliver mere udsatte og isolerede på grund af corona? Når man kan se, at børnene og de ældre kunne have glæde af hinanden, men fysisk kontakt er umulig? En gruppe pædagogstuderende byggede bro mellem generationer og spredte i bogstavelig forstand lys i både børnehaven og på plejehjemmet.

Social bæredygtighed handler blandt andet om at skabe plads til alle borgere i samfundet. At alle kan føle, at de hører til, at de har betydning, og at de er en del af et større fællesskab. Vores samskabelsesprojekt "Et lys i mørket – mellem generationer" er et projekt med fokus på trivsel, medborgerskab og bæredygtighed. Gennem processen har vores hovedmål været at give borgerne på plejehjemmet følelsen af, at de hører til, og at de ikke er alene, selv om de for en stund er isolerede fra resten af samfundet på grund af corona-restriktioner. Et sekundært mål var, at også børnene i børnehaven skulle opleve sig selv som en del af noget større. At børnene gennem lanterner, de lavede til de ældre kunne erfare, at deres bidrag også havde betydning for andre.

Simpel idé med stor betydning

Vores idé var simpel. Vores samskabelsespartnere var et dagtilbud og et plejehjem. Børnene i dagtilbuddet skulle lave lanterner af brugte syltetøjsglas til de ældre på plejehjemmet. I starten af processen var vi i tvivl om, hvorvidt idéen var for simpel. Vi tænkte også, om projektet ville kunne få reel betydning for de to meget forskellige grupper af borgere, børn og ældre, når nu de ikke kunne mødes fysisk. Men efterhånden som vi arbejdede os ind i projektet opdagede vi, at kompleksiteten og omfanget af en idé ikke er det, der afgør resultaterne og betydningen for brugerne. Og når fysisk kontakt er

Medborgerskab og samskabelse

Medborgerskab handler om inklusion. At det enkelte menneske har kompetencer, der rækker til at gøre brug af de rettigheder vi har. Giver mulighed for at deltage og være medbestemmende i fællesskaber. Og tage ansvar og bidrage til samfundet med de muligheder vedkommende har.

Samskabelse er med til at skabe nye tilgange, som er med til at skabe nye relationer. Og bringe kompetencer og ressourcer i spil, der kan bidrage til nye veje mod velfærd.

MED KURS MOD FREMTIDEN

umulig, giver det god mening at tænke i andre former for kontakt.

Genbrugsmaterialer
Det havde betydning for os, at materialerne i projektet også var bæredygtige. Vi samlede brugte syltetøjsglas, som kunne vaskes og genbruges. Vi kunne dog ikke skaffe alt gratis, så vi var heldige, at familie og venner kunne se meningen i projektet og sponsorerede penge til bånd og lys. Vi valgte bæredygtigt fremstillede bånd for at mindste klimaaftrykket fra vores projekt. Vuggestuen bidrog med glasmaling og klistermærker, som børnene kunne pynte lanternerne med. Da lanterne var til de ældre på plejehjemmet, kunne vi ikke bruge levende lys.

Langtidsholdbar glæde
Lanterne blev taget godt imod af beboerne på plejehjemmet. De bragte lys fra nogle af de yngste borgere til nogle af de ældste, men de bragte også omtanke og et kærligt budskab. At sende en gave er nemlig også at sige: "I betyder noget for os. Vi tænker på jer, og derfor har vi lavet noget til jer". Lanternerne er langtidsholdbare. Plejehjemmet kan finde dem frem og bruge dem i lang tid fremover. Måske kan lanternerne også invitere til samtaler om dengang børnene i vuggestuen tænkte på de ældre og sendte dem lys? Og om hvad beboerne på plejehjemmet selv har skabt med deres hænder gennem livet.

Fra studieprojekt til mening, håb og handling
Da vi startede vores projekt, var det først et almindeligt studieprodukt, som vi skulle have lavet og vist til vores medstuderende. Men undervejs i projektet blev det til meget mere. Lige pludselig handlede det ikke kun om vores uddannelse, men om at skabe glæde og håb igennem en bæredygtig proces. Vores bæredygtige lanterner, som blev tegnet og kreeret af børn fra vuggestuen, endte med at blive meget mere end et lille projekt. Vores projekt var med til at give den ældre gruppe borgere glæde og håb, og skabe en god proces for børnene i daginstitutionen. Lanternerne skabte et usynligt bånd mellem to borgergrupper, der er i hver deres ende af livet, og som under normale omstændigheder ikke ville have mødtes i et samarbejde.

Børn som deltagere i samskabelse
Som pædagogstuderende har det også været interessant at se, hvad daginstitutionen fik ud af at deltage i projektet. Børnene har haft mulighed for at udtrykke sig kreativt, og de har fået erfaringer med at deltage i et projekt med fokus på både miljømæssig og social bæredygtighed. Et projekt, der rakte ud over vuggestuens normale grænser og helt ud i en anden institutionstype med borgere i en anden aldersgruppe.

OM
Frederikke Angelie Poulsen
?@via.dk

Pædagogstuderende på VIA Pædagoguddannelsen.

Frederikke er optaget af det pædagogiske arbejde med børn og unge og social bæredygtighed.

OM
Pernille Wøbbe
?@via.dk

Pædagogstuderende på VIA Pædagoguddannelsen.

Pernille optaget af det pædagogiske arbejde med børn og unge og social bæredygtighed.

Lige pludselig handlede det ikke kun om vores uddannelse, **men om at skabe glæde og håb igennem en bæredygtig proces.**

SPIDS PEN

Af Suzanne Brøgger, forfatter og ambassadør for FN's verdensmål

Til børnene
– verdens genfortryllelse

Suzanne Brøgger er forfatter og ambassadør for FN's verdensmål for bæredygtig udvikling. I den spidse pen henvender hun sig direkte til børnene: "I er alle født ind i *Børnenes bevægelse*, der handler om Jordens genfortryllelse, og som forudsætter en ligelig fordeling af goderne."

Du er tolv år i 2030, og det er gået op for jer, at Verdensmålene ikke holdt. Derfor har I nu fået dem indført i skolen som obligatoriske fag i matematik, fysik, kemi, geografi, historie og samfund. I er tilfældigvis sytten i klassen, ligesom Verdensmålenes antal, og det er dig, der har trukket klima, Verdensmål #13, tegnet med jordkloden inde i et øje. Eller Jorden – lige i øjet. Og det er dig, der er øjet.

I dag er det ubegribeligt, at arbejderne engang kunne lave verdensrevolution med det enkle krav om en otte timers arbejdsdag. 'Det klasseløse samfund' var målet for den kommunistiske kamp.
Det er noget lignende, der er ved at ske i din tid i udbredelsen af den kosmiske bevidsthed med Verdensmålene som motor. I er alle født ind i *Børnenes bevægelse*, der handler om Jordens genfortryllelse, og som forudsætter en ligelig fordeling af goderne.
Af hensyn til biosfæren lærer I at tænke *på tværs* af Verdensmålene. For hvis den voksende middelklasse Jorden rundt i monsterbyerne skal køre i bil og leve ligesom os – vil den stigende produktion komme i konflikt med klimafordringen.

Derfor er I ved at gøre Verdensmålene til hverdagsmål. At tænke dem ind i alt, hvad I gør. Både i den måde, I lever på derhjemme og på arbejdet. I Verdenssamfundet. Uanset hvem du er eller hvor du er, vil

I er alle født ind i Børnenes bevægelse, der handler om Jordens genfortryllelse, og som forudsætter en ligelig fordeling af goderne.

der altid være et Verdensmål, du kan forbinde dig med for at få mening i dit liv.

Det er jo lige præcis det, Greta siger.

Pigen fra Stockholm, der strejkede for klimaet foran Riksdagen hver fredag og som har fået resten af verden med sig i protesten – senest i sin tale ved det overståede klimatopmøde i Polen. Det handler om at få mening i sit liv, siger hun. Det er dér fortryllelsen ligger gemt.

I er blevet klogere. I opdagede, at man ikke fik stoppet klimaflugten til Europa ved skræmmekampagner eller stramninger. Man skulle have fokuseret på selve årsagerne til migrationen, altså på de Verdensmål, der skal sikre alverdens folk et håb om en fremtid med et klima, der er til at overleve i.

Da jeg skulle skrive til jer, måtte jeg hige og søge efter informationer, der rummede en fremtid, også for jer. Det var svært. Det meste handlede om dommedag med trusler om afkald. Men ingen i verdenshistorien har nogensinde givet afkald på erhvervede privilegier frivilligt.

Når det politiske spor er blokeret og ikke kan klare de basale samfundsopgaver, så blomstrer kreativiteten på andre felter. Jeg ved ikke, om husene af mos eller alger vil være færdige til Jeres tid, men allerede nu, mens jeg skriver, er der ved at ske noget banebrydende i København, Ørestad Syd.

UN17 Village er verdens første byggeprojekt, der favner FN's sytten Verdensmål omsat til konkret handling – baseret på genbrug af byggematerialer, forsynet med vedvarende energi.

Luftkastellet, der hedder *Spidsen* til kælenavn, virker særdeles velegnet for Jorden, som vi drømmer om, og er netop spydspids for den ny kosmiske bevidsthed, der er ved at bryde igennem. Der er tænkt på hele byggeriets livscyklus i forhold til sundhed, natur, mad, motion og fællesskab. *Spidsen* er forud, men vil en dag være udbredt som almennyttige landsbyer.

I min tid drejede politik sig om, hvorvidt vi var villige til at dele vores velfærd med flygtninge og indvandrere, mens det egentlige spørgsmål var og blev, om vi var villige til at dele Jorden og at lade livet gå videre til vores efterkommere.

OM

Suzanne Brøgger

Suzanne Brøgger er forfatter og ambassadør for FN's verdensmål for bæredygtig udvikling. Hun er her foruden en vigtig stemme i køns- og samfundsdebatten.

Suzanne Brøgger er aktuel med essaysamlingen 'Med egen hånd', hvor hun er i dialog med sine gamle bøger og opdaterer, nuancerer og diskuterer de emner, der altid har optaget hende.

Link til bogen her